

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona-Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 7/10) na prijedlog Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice, Vlada Zeničko-dobojskog kantona na 197. sjednici održanoj dana 23.12.2014. godine, d o n o s i

ZAKLJUČAK

I.

Prihvata se Informacija o stanju u oblasti zapošljavanja na području Zeničko-dobojskog kantona.

II.

Informacija iz tačke I. ovog zaključka upućuje se u dalju skupštinsku proceduru.

III.

Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 02-_____/14
Datum, 23.12.2014. godine
Z e n i c a

PREMIJER

Munib Husejnagić, dipl.ing.maš.

DOSTAVLJENO:

1x Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice,
1x Stručna služba Skupštine,
1x a/a.

Na osnovu Programa rada Vlade i Skupštine Zeničko-dobojskog kantona, za 2014. godinu, sačinjena je:

INFORMACIJA

o stanju u oblasti zapošljavanja na području Zeničko-dobojskog kantona

Zenica, decembar 2014. godine

S A D R Ź A J

	Str.
1. UVOD	4
2. STRUKTURA TRŽIŠTA RADA	4
3. STANJE U OBLASTI ZAPOŠLJAVANJA	5
3.1. Pregled zaposlenosti i nezaposlenosti	5
3.2. Pregled prosječnog broja zaposlenih i nezaposlenih osoba po općinama Zeničko-dobojskog kantona za 2013. godinu	6
3.3. Broj registrovanih zaposlenih na jednog penzionera u 2013. godini.....	7
3.4. Struktura poslovnih subjekata u Zeničko-dobojskom kantonu za 2013. godinu.....	7
4. ZAPOSLENOST NA PODRUČJU ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA.....	8
4.1. Pregled zaposlenih po područjima standardne klasifikacije djelatnosti	9
4.2. Pregled prosječne zaposlenosti, po općinama ZDK period 2011.-2013. godina.....	10
4.3. Zaposleni prema stepenu stručnog obrazovanja po godinama u kantonu.....	11
4.4. Komparacija zaposlenosti po pojedinim kantonima.....	12
5. NEZAPOSLENOST NA PODRUČJU ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA.....	13
5.1. Pregled nezaposlenih osoba u odnosu na stepen stručnog obrazovanja.....	13
5.2. Pregled nezaposlenih osoba, u odnosu na starosnu i spolnu strukturu.....	14
5.3. Pregled nezaposlenih osoba u oktobru 2014. godine u odnosu na dužinu čekanja zaposlenja i starosnu strukturu.....	16
5.4. Pregled nezaposlenih osoba bez radnog staža u odnosu na stručno obrazovanje.....	18
5.5. Pregled nezaposlenih osoba koje su novoprijavljene, brisane sa evidencija i zaposlene uz posredovanje službe ZE-DO kantona.....	19
5.6. Nezaposlene osobe sa VSS na evidenciji po godinama starosti i prema dužini traženja zaposlenja u oktobru 2014. godine.....	21
5.7. Pregled nezaposlenih osoba prema podacima Službe za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona sa 31.10.2014.g.....	23
5.8. Kvalifikaciona struktura osoba koje traže zaposlenje po općinama u Zeničko-dobojskom kantonu za 10 mjesec 2014. godine.....	24
5.9. Najbrojnija zanimanja po stručnoj spremi na evidenciji nezap. za 09. 2014.....	24
5.10. Pregled zaposlenih i nezaposlenih osoba u ZDK po mjesecima u 2014. godini.....	25
6. AKTIVNOSTI USMJERENE NA SUZBIJANJU SIVE EKONOMIJE I RADA NA CRNO	
6.1. Broj osoba zatečenih u radu na crno u periodu 2012.-2014. godina.....	26
7. AKTIVNOSTI NA ZAPOŠLJAVANJU U ZENIČKO-DOBOJSKOM KANTONU.....	27
7.1. Poticaj zapošljavanja realizovanjem Programa posredstvom Službe za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona.....	27
7.2. Poticaj zapošljavanja i samozapošljavanja putem Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom FBiH.....	30
7.3. Aktivnosti Stručne službe za razvoj i međ projekte na unapređenju zapošlj.....	30
8. PROJEKTI NA UNAPREĐENJU ZAPOŠLJAVANJA	31
8.1. Projekat „Centar za informisanje, savjetovanje i obuku – CISO“.....	34
8.2. Projekat YEP „Youth employment project“	35
8.3. Sajam zapošljavanja.....	36
8.4. Volonteri	37
9. ZAKLJUČCI	40

1. UVOD

Programom rada Vlade i Skupštine Zeničko-dobojskog kantona za 2014. godinu planirano je razmatranje dokumenta „**Informacija o stanju u oblasti zapošljavanja na području Zeničko-dobojskog kantona**“.

Pri izradi Informacije korišteni su podaci Federalnog zavoda za statistiku (FZS), Federalnog zavoda za programiranje razvoja, Službe za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona i Stručne službe za razvoj i međunarodne projekte.

Cilj ove informacije je da prikaže podatke o zaposlenosti i nezaposlenosti, kao i druge relevantne podatke koji mogu najbolje ilustrirati stanje u oblasti zapošljavanja na području Zeničko-dobojskog kantona. Pored uporednog pregleda zaposlenosti i nezaposlenosti za period 2011-2013. godina, prikazat ćemo i dostupne podatke za 2014. godinu.

Na području Zeničko-dobojskog kantona po podacima Federalnog zavoda za statistiku, u 2013. godini ukupan broj stanovnika je 398.655, od čega je 71.548 starosti od 0-14 godina, 277.762 od 15-64 godine i 49.345 stariji od 65 godina, dok je prema preliminarnim rezultatima popisa stanovništva provedenog 2013, koji su objavljeni u biltenu 195 Federalnog zavoda za statistiku iz decembra 2013. godine, na području Zeničko-dobojskog kantona ukupno 385.067 osoba.

Zaključno sa 31.10.2014. godine na području Kantona evidentirano je ukupno 70.451 osoba koje traže posao od čega je 35.566 žena. Veliki broj nezaposlenih lica nalazi se na evidenciji Službe za zapošljavanje zbog ostvarenja prava na zdravstvenu zaštitu, odnosno aktivno traženje posla nije njihov prvenstveni cilj.

2. STRUKTURA TRŽIŠTA RADA

U Kantonu, kao i u čitavoj BiH još uvijek je izražen problem visoke nezaposlenosti, smanjen je životni standard i izraženi su socijalni problemi. Stanje na tržištu rada i dalje se pogoršava, djelimično zbog globalne ekonomske krize, ukupnih političkih prilika, sporog napretka na polju ekonomskih sloboda, a samim time i nedostatka investicija.

Osnovna karakteristika tržišta rada u Bosni i Hercegovini jeste očuvanje postojećih radnih mjesta, a ne stvaranje novih mogućnosti zapošljavanja.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u Federaciji BiH popisano je 2.337.200 osoba. Od više od 1,6 miliona radno sposobnih osoba u Federaciji Bosne i Hercegovine, preko 827.000 osoba se klasifikuje kao ekonomski aktivno, a nešto iznad 778.000 kao ekonomski neaktivno stanovništvo. Podaci pokazuju da je više od polovine radno sposobnog stanovništva u FBiH aktivno, odnosno da stopa aktivnosti iznosi 52,6% , što je još uvijek vrlo niska stopa po međunarodnim standardima i standardima Europske unije gdje stopa aktivnosti prelazi 70%.

Prema podacima FZS radno sposobno stanovništvo u ZDK broji 277.762 stanovnika (osobe od 15-64 godine). Radnu snagu ili ekonomski aktivno stanovništvo (zaposleni i nezaposleni na evidenciji Službe za zapošljavanje) činilo je 139.332 osobe, od čega je 58.482 žena ili 42%. Stopa aktivnosti iznosi 49,2%. U istom periodu neaktivno stanovništvo je činilo 138.430 osoba.

Prema obrazovnoj strukturi radno sposobnog stanovništva, najviše je osoba sa završenom srednjom školom (50%), a najmanje sa višim i visokim obrazovanjem, te sa magisterijem i doktoratom.

3. STANJE U OBLASTI ZAPOŠLJAVANJA

U ovoj Informaciji biti će prezentovani podaci registrirane zaposlenosti i nezaposlenosti u Zeničko-dobojskom kantonu. Za izračunavanje stope zaposlenosti, važno je navesti da se registracija zaposlenosti vodi prema mjestu rada zaposlene osobe, dok se registrirana nezaposlenost vodi prema mjestu prebivališta nezaposlene osobe.

U Zeničko-dobojskom kantonu prosječan broj zaposlenih u 2013. godini iznosi 68.554 osobe, što je u odnosu na 2012. godinu manje za 95 osoba. Broj zaposlenih u ZDK učestvuje u ukupnom broju zaposlenih u FBiH sa 15,8%.

U septembru 2014. godine broj zaposlenih prema podacima Zavoda za statistiku je iznosio 69.354 osobe, a prema podacima koje Služba za zapošljavanje preuzima od Porezne uprave Zeničko-dobojskog kantona, u septembru 2014. godine, broj zaposlenih je 78.371 osoba. Ova razlika od 9.017 osoba, pojavljuje se jer Porezna uprava vodi evidenciju o svim poreznim obveznicima, uključujući i registrovane samostalne poduzetnike.

U 2013. godini prosječna plata u Zeničko-dobojskom kantonu je 731 KM, dok u Federaciji BiH prosječna plata iznosi 835 KM. Jedino Srednjobosanski i Posavski kanton imaju nižu prosječnu platu od našeg Kantona.

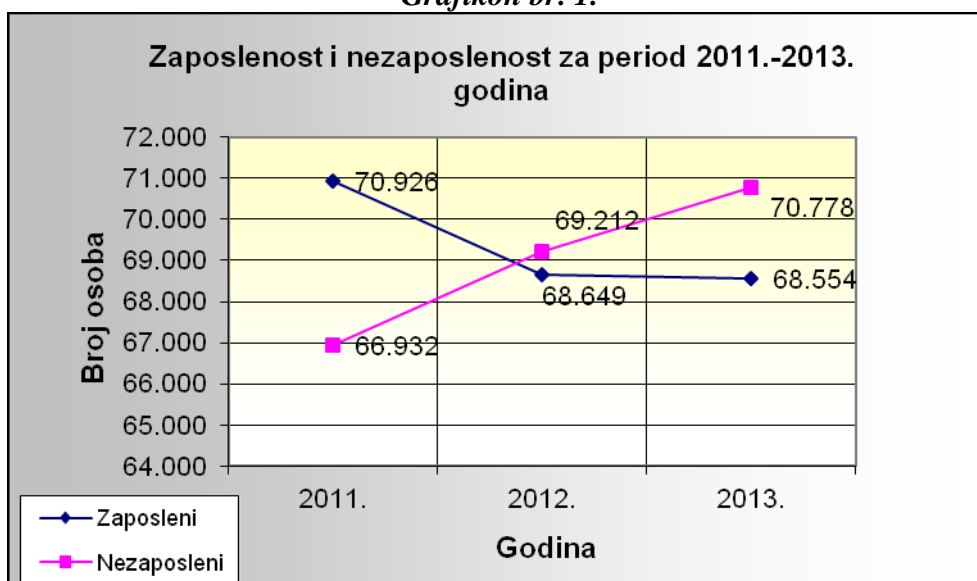
Prosječan broj nezaposlenih u 2013. godini iznosio je 70.778 osoba, a povećan je za 2,2% u odnosu na 2012. godinu, odnosno za 1.566 osoba.

Na tržištu rada se ne stvara dovoljan broj novih radnih mjesta, a ne uspijeva se zadržati ni broj postojećih radnih mjesta, što u konačnici dovodi do porasta stope nezaposlenosti i pada životnog standarda, iz toga proizilazi da se stanje na tržištu rada i dalje pogoršava, djelimično zbog globalne ekonomske krize, ukupnih političkih prilika, sporog napretka na polju ekonomskih sloboda, a samim time i nedostatka investicija.

Tabela br.3.1.: Pregled zaposlenosti i nezaposlenosti po godinama

Period	Zaposleni	%	Nezaposleni	%
2011.	70.926	51,45	66.932	48,55
2012.	68.649	49,80	69.212	50,20
2013.	68.554	49,20	70.778	50,80

Grafikon br. 1.

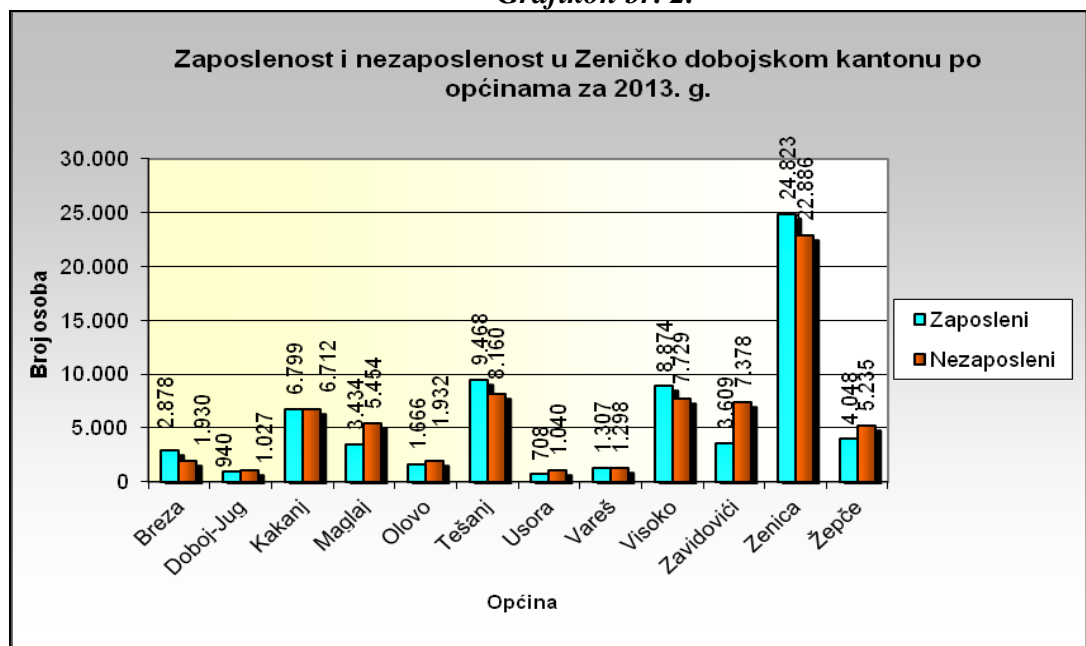

Tabela br. 3.2.: Pregled prosječnog broja zaposlenih i nezaposlenih osoba po općinama Zeničko-dobojskog kantona za 2013. godinu

Općina	Broj zaposlenih		Broj nezaposlenih		Radno aktivno stanovništvo	Stopa nezaposlenosti u %
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene		
1	2	3	4	5	6	7
Breza	2.878	640	1.930	1.160	4.808	40,14%
Doboj-Jug	940	306	1.027	469	1.967	52,21%
Kakanj	6.799	1.892	6.712	3.160	13.509	49,69%
Maglaj	3.434	1.433	5.454	2.898	8.888	61,36%
Olovo	1.666	688	1.932	940	3.598	53,70%
Tešanj	9.468	4.073	8.160	3.389	17.628	46,29%
Usora	708	243	1.040	494	1.748	59,50%
Vareš	1.307	433	1.298	649	2.605	49,83%
Visoko	8.874	3.653	7.729	3.824	16.603	46,55%
Zavidovići	3.609	1.381	7.378	3.411	10.987	67,15%
Zenica	24.823	9.327	22.886	11.841	47.708	47,97%
Žepče	4.048	1.647	5.235	2.485	9.283	56,39%
UKUPNO ZDK	68.554	25.716	70.781	34.720	139.332	50,80%
Federacija BiH	435.113	173.105	388.704	199.786	827.055	47,40%

Iz tabele br. 3.2 i grafikona br. 2 možemo vidjeti da pojedine općine, kao što su Zavidovići, Žepče, Maglaj, Olovo i Usora, imaju znatno veći broj nezaposlenih u odnosu na broj zaposlenih, tj. stopa nezaposlenosti u tim općinama iznosi preko 50%. U općini Zavidovići stopa registrirane nezaposlenosti iznosi čak 67%. Iz navedenih podataka vidljivo je da je broj nezaposlenih u Zeničko-dobojskom kantonu premašio broj zaposlenih i da stopa registrirane nezaposlenosti iznosi 50,80%.

Grafikon br. 2.

Tabela br.3.3. Broj registrovanih zaposlenih na jednog penzionera i prosječne penzije po općinama u 2013. godini

Općina	Broj zaposlenih na 1 penzionera	Ukupna prosječna penzija u KM	Prosječna starosna penzija u KM	Prosječna invalidska penzija	Prosječna obiteljska penzija	Broj penzionera
1	2	3	4	5	6	7
Breza	1,0	375,52	422,44	334,54	319,49	2.775
Doboj-Jug	1,0	316,47	352,81	296,96	292,15	923
Kakanj	1,2	384,04	441,09	326,65	317,72	5.596
Maglaj	1,1	326,92	354,40	306,20	301,36	3.193
Olovo	0,8	342,05	371,93	326,63	311,57	1.971
Tešanj	2,1	319,17	354,98	286,33	289,89	4.511
Usora	1,7	312,11	366,02	288,09	270,62	417
Vareš	0,6	353,05	386,29	320,16	315,36	2.108
Visoko	1,3	362,31	399,16	326,61	328,32	7.049
Zavidovići	0,7	329,00	352,76	314,12	305,96	5.267
Zenica	1,2	376,91	420,64	330,49	324,53	20.929
Žepče	1,1	334,00	373,63	303,36	298,66	3.699
UKUPNO ZDK	1,20	358,09	399,98	320,02	314,09	58.438
Federacija BiH	1,30	370,81	427,19	324,99	318,46	388.676

U Zeničko-dobojskom kantonu broj penzionera u 2013. godini iznosio je 58.438 i u odnosu na 2012. godinu porastao je za 690 osoba.

I dalje se nastavlja pogoršanje odnosa između broja penzionera i broja uposlenih. U Kantonu na jednog penzionera imamo 1,2 zaposlene osobe, što je nešto nepovoljnije u odnosu na FBiH. Prosječna penzija u Zeničko-dobojskom kantonu u decembru 2013. godine iznosila je 358,09 KM, što je za 3,4% manje u odnosu na prosječnu penziju u FBiH koja je iznosila 370.81 KM.

- **Pravne osobe i obrtnici**

Tabela br.3.4. Struktura poslovnih subjekata u Zeničko-dobojskom kantonu za 2013. godinu

Općina	Stanovništvo	Broj poduzeća				Broj poduzeća na 1000 stanovnika
		Pravna lica	U sastavu pravnih lica	Fizička lica obrtnici	Ukupno	
1	2	3	4	5	6	7
Breza	13.890	212	152	230	594	43
Doboj-Jug	4.983	143	81	131	355	71
Kakanj	43.144	469	308	592	1.369	32
Maglaj	23.279	321	204	360	885	38
Olovo	11.735	170	99	134	403	34
Tešanj	48.550	811	440	881	2.132	44
Usora	6.859	151	57	81	289	42
Vareš	10.048	169	119	217	505	50
Visoko	40.180	745	488	1.241	2.474	62
Zavidovići	37.770	406	282	451	1.139	30
Zenica	127.162	1.884	1.332	2.010	5.226	41
Žepče	31.055	498	336	366	1.200	39
UKUPNO ZDK	398.655	5.979	3.898	6.694	16.571	42
Federacija BiH	2.337.200	50.625	27.408	50.695	128.728	55

U Kantonu broj registrovanih pravnih lica u 2013. godini iznosio je 5.979, što je u odnosu na 2012. godinu više za 149 ili 2,5%. Broj registrovanih pravnih osoba u Kantonu učestvuje u ukupnom broju registrovanih pravnih osoba u Federaciji BiH sa 11,8%.

Broj registrovanih obrtnika u 2013. godini iznosio je 6.694, što je manje za 253 ili 3,6% u odnosu na 2012. godinu. Broj registrovanih fizičkih lica-obrtnika u Kantonu učestvuje u ukupnom broju registrovanih fizičkih lica - obrtnika u Federaciji BiH sa 13,2%.

4. ZAPOSLENOST NA PODRUČJU ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA

Dugi niz godina u Bosni i Hercegovini jedno od najbitnijih pitanja je unapređenje tržišta rada i povećanje zaposlenosti, s obzirom da zapošljavanje povećava bruto društveni proizvod i smanjuje siromaštvo. Veći broj zaposlenih omogućava veće doprinose, što omogućava Službi za zapošljavanje finansiranje dodatnih programa zapošljavanja, kao i bolje funkcioniranje penzionih i zdravstvenih fondova.

Zeničko-dobojski kanton je nosilac razvoja privrede Federacije Bosne i Hercegovine zbog karaktera bazne industrije. Najrazvijenije industrijske grane su metalurgija, i metaloprerađa, proizvodnja energije, rudarstvo, šumarstvo i drvoprerađivačka industrija, građevinarstvo i prehrambena industrija. Oko 80 % ukupnih privrednih aktivnosti u oblasti proizvodnje i izvoza čine velika i srednja preduzeća. Kanton posjeduje značajne potencijale za razvoj malih i srednjih preduzeća koja mogu podržati djelatnost i razvoj velikih preduzeća kod obezbjeđenja sirovina, repromaterijala, rezervnih dijelova te korištenju finalnih proizvoda velikih preduzeća u svojoj proizvodnji. Mala i srednja preduzeća su najvažniji segment evropske privrede i ključni faktor integracija novih zemalja u privrednu strukturu Evropske unije. Ova preduzeća predstavljaju ključni izvor preduzetničkih vještina, inovacija i u najvećoj mjeri doprinose privrednoj i socijalnoj koheziji. Brže se prilagođavaju novim trendovima, nosioci su zapošljavanja, a pogotovo u uslovima recesije pokazala su se bolje nego velika preduzeća.

U Zeničko-dobojskom kantonu ima 319 malih i srednjih preduzeća na 10.000 stanovnika, što je znatno manje od evropskog prosjeka. U Evropi, gdje je prosjek 500 malih i srednjih preduzeća na 10.000 stanovnika, ovaj sektor je nosilac privrednog razvoja.

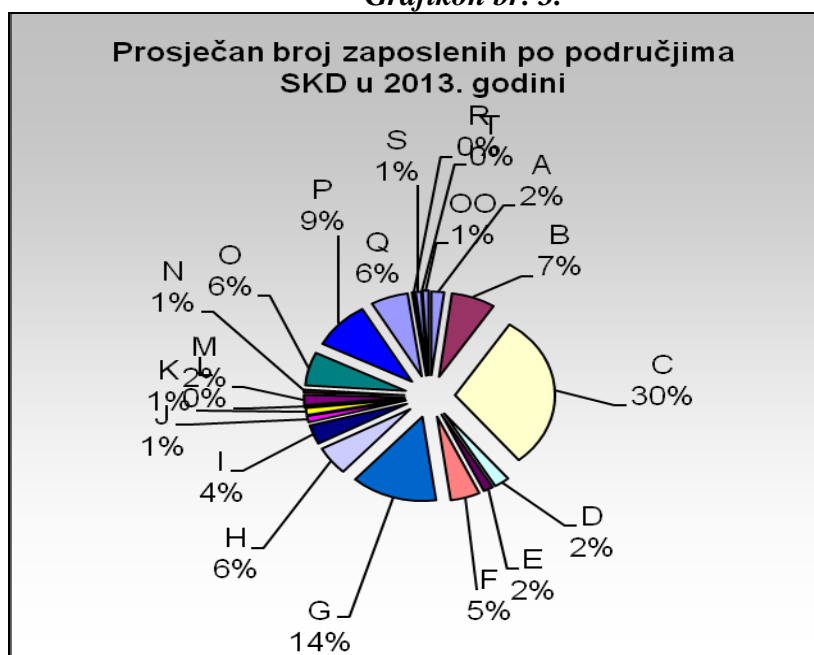
Zbog ovoga je potrebno pružiti podršku malim i srednjim preduzećima koja sa malim kapitalom mogu inicirati razne oblike privređivanja i imati ključnu ulogu u ekonomskom oporavku i otvaranju novih radnih mjesta.

Tabela br. 4.1.: Pregled zaposlenih po područjima standardne klasifikacije djelatnosti

Oznaka	Djelatnost	Prosječan broj zaposlenih u 2012. godini	Udio u %	Prosječan broj zaposlenih u 2013. godini	Udio u %
A	Poljoprivreda, lov i šumarstvo	1.278	1,86	1.410	2,06
B	Vađenje ruda i kamena	4.833	7,04	4.837	7,06
C	Prerađivačka industrija	20.694	30,14	20.518	29,93
D	Proiz.snbd./opskrba elekt.energ, gasom/plinom, parom i klimatizacija	1.715	2,50	1.691	2,47
E	Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	1.098	1,60	1.091	1,59
F	Građevinarstvo	3.620	5,27	3.245	4,73
G	Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravak motonih vozila i motocikla	9.393	13,68	9.475	13,82
H	Prijevoz i skladištenje	3.681	5,36	3.792	5,53
I	Djelatnosti pružanja smještaja te priprema i usluživanje hrane (hotelijsko ugostiteljstvo)	2.320	3,38	2.514	3,67
J	Informacije i komunikacije	781	1,14	811	1,18
K	Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	956	1,39	914	1,33
L	Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne djelatnosti	117	0,17	113	0,16
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	1.323	1,93	1.316	1,92
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	390	0,57	403	0,59
O	Javna uprava i odbrana/obrana; obavezno soc. osiguranje	4.440	6,47	4.390	6,40
P	Obrazovanje	6.239	9,09	6.346	9,26
Q	Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	4.031	5,87	4.131	6,03
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	279	0,41	244	0,36
S	Ostale uslužne djelatnosti	553	0,81	624	0,91
T	Djelatnost domaćinstva kao poslodavca; djelatnost domaćinstva koja proizvode različita dobra i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe	0	0,00	0	0,00
OO	Neraspoređeno po djelatnostima KD	908	1,32	689	1,01
	UKUPNO	68.649	100	68.554	100

Grafikon br. 3.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku najveći broj zaposlenih je u prerađivačkoj djelatnosti i u ukupnom broju zaposlenih učestvuju u procentu 29,93% i trgovini na veliko i trgovini na malo; popravak motonih vozila - u ukupnom broju zaposlenih učestvuju u procentu 13,82%.

Analizirajući prethodnu tabelu može se zaključiti da se broj zaposlenih u 2013. godini u odnosu na 2012. godinu značajnije povećao u djelatnosti pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane i djelatnosti poljoprivreda, lov i šumarstvo, a broj zaposlenih u građevinarstvu i prerađivačkoj industriji se znatno smanjio.

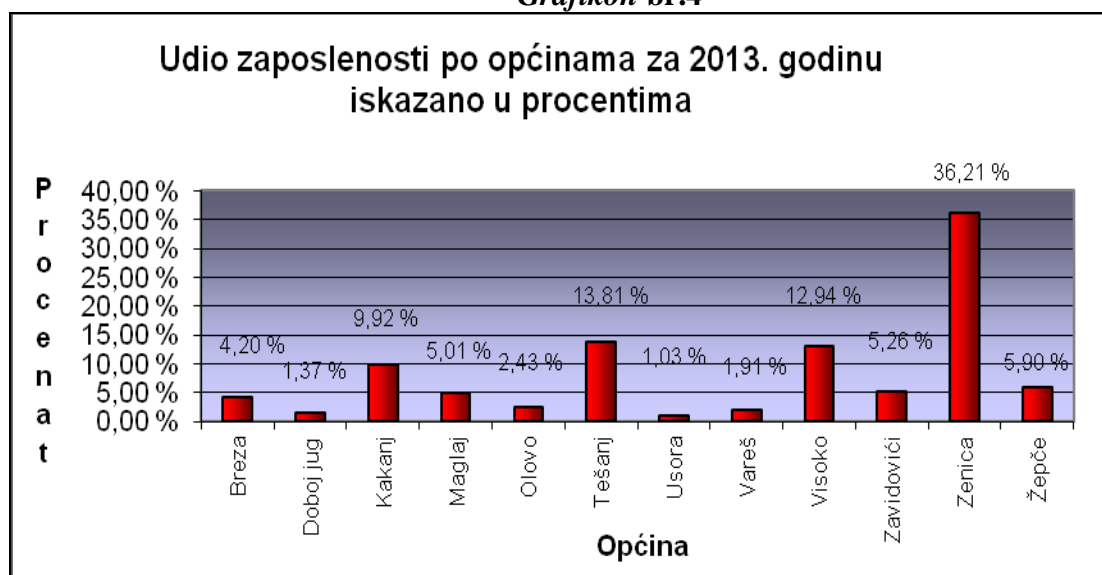
Iako se broj zaposlenih u djelatnosti poljoprivreda, lov i šumarstvo povećao i dalje je izuzetno niska zaposlenost u tom sektoru i to samo 2,06%, uprkos značajnom potencijalu ZDK-a za razvoj ove djelatnosti.

Udio broja zaposlenih u građevinarstvu u odnosu na ukupan broj zaposlenih smanjen sa 5,27% na 4,73%. Zabrinjavajuće je da je broj zaposlenih u građevinarstvu sa 4.459 osoba u 2009. godini smanjen na 3.245 osoba u 2013. godini.

Tabela br.4.2.: Pregled prosječne zaposlenosti po općinama Zeničko-dobojskog kantona za period 2011.-2013. godina

Općina	2011		2012		2013		Lančani index		
	broj	%	broj	%	broj	%	2011.	2012.	2013.
Breza	2.895	4,08 %	2.932	4,27 %	2.878	4,20 %	100	101,28	99,41
Doboj jug	985	1,39 %	998	1,45 %	940	1,37 %	100	101,32	95,43
Kakanj	8.394	11,83 %	6.856	9,99 %	6.799	9,92 %	100	81,68	81,00
Maglaj	3.083	4,35 %	3.120	4,54 %	3.434	5,01 %	100	101,20	111,39
Olovo	1.709	2,41 %	1.650	2,40 %	1.666	2,43 %	100	96,55	97,48
Tešanj	8.559	12,07 %	9.001	13,11 %	9.468	13,81 %	100	105,16	110,62
Usora	896	1,26 %	830	1,21 %	708	1,03 %	100	92,63	79,02
Vareš	1.349	1,90 %	1.312	1,91 %	1.307	1,91 %	100	97,26	96,89
Visoko	9.019	12,72 %	9.231	13,45 %	8.874	12,94 %	100	102,35	98,39
Zavidovići	4.899	6,91 %	3.545	5,16 %	3.609	5,26 %	100	72,36	73,67
Zenica	25.274	35,63 %	25.221	36,74 %	24.823	36,21 %	100	99,79	98,22
Žepče	3.864	5,45 %	3.953	5,76 %	4.048	5,90 %	100	102,30	104,76
ZDK	70.926	100,00 %	68.649	100,00 %	68.554	100 %	100	96,79	96,66

Grafikon br.4

Kao što se iz tabele broj 4.2. vidi, u periodu 2011.–2013. godina prosječna zaposlenost u Kantonu ima trend pada. Značajna razlika je kada se poredi 2011.- 2012. godina (2.277 osoba), a neznatna 2012. – 2013. godina (95 osoba). Komparirajući podatke prosječne zaposlenosti po općinama u 2011. i 2013. godini uočen je značajan pad broja zaposlenih na području općine Kakanj (19%) i općine Zavidovići (26,3%). Značajan rast broja zaposlenih evidentiran je u općini Tešanj. Kada se posmatra učešće općina u ukupnoj zaposlenosti u Kantonu, najveće učešće ima općina Zenica sa 36,21%.

Ovi podaci ukazuju da se na području Kantona ostvaruje manji ekonomski rast od potencijalnog, tj. ne stvara se dovoljan broj novih radnih mjesta.

Tabela br.4.3. Zaposleni prema stepenu stručnog obrazovanja po godinama u kantonu

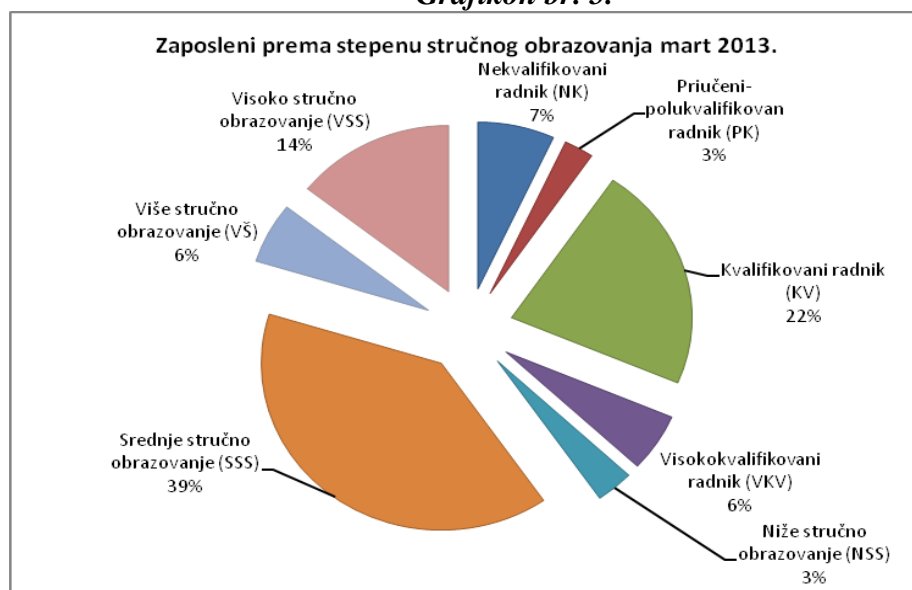
Stepen stručnog obrazovanja	Mart 2011.		Mart 2012.		Mart 2013.	
	ZO	% Udio	ZO	% Udio	ZO	% Udio
Nekvalifikovani radnik (NK)	4.683	7,37 %	3.911	6,28 %	4.193	6,86 %
Priučeni-polukvalifikovan radnik (PK)	1.984	3,12 %	1.720	2,76 %	1.620	2,65 %
Kvalifikovani radnik (KV)	15.154	23,86 %	14.812	23,80 %	13.368	21,88 %
Visokokvalifikovani radnik (VKV)	3.870	6,09 %	3.474	5,58 %	3.438	5,63 %
Niže stručno obrazovanje (NSS)	2.240	3,53 %	2.259	3,63 %	2.064	3,38 %
Srednje stručno obrazovanje (SSS)	23.955	37,72 %	24.076	38,69 %	24.056	39,37 %
Više stručno obrazovanje (VŠ)	3.744	5,90 %	3.785	6,08 %	3.586	5,87 %
Visoko stručno obrazovanje (VSS)	7.875	12,40 %	8.192	13,16 %	8.774	14,36 %
UKUPNO	63.505	100,00 %	62.229	100,00 %	61.099	100,00 %

Nisu obuhvaćeni zaposleni u odbrani, kao ni zaposleni u obrtu i slobodnim profesijama (Podaci preuzeti iz Statističkog biltena 202/2014 FZS).

Iz tabele br.4.3. može se vidjeti da udio zaposlenih prema stepenu stručne spreme u većini zanimanja (NK, PK, VKV, NSS) u odnosu na ukupan broj zaposlenih uglavnom opada, dok kod osoba sa većim stepenom obrazovanja (SSS,VSS) primjetan je rast udjela u broju zaposlenih. Posebno posmatrajući osobe sa VSS, vidljivo je da je od 12,40% (7.875 zaposlenih VSS), koliko je iznosio udio u ukupnom broju zaposlenih u martu 2011. godine, u martu 2012. godine porastao je

na 13,16% (8.192), dok je u martu 2013. godine dostigao udio od 14,36% (8.774) u ukupnom broju zaposlenih osoba, što je još uvijek nedovoljno u odnosu na evropski prosjek.

Grafikon br. 5.

Mada tabela br. 4.3. ne obuhvata sve zaposlene u Kantonu iz nje možemo vidjeti da obrazovna struktura zaposlenih osoba pokazuje da najveći udio, oko 70% ima završenu srednju školu, slijede 20% akademski obrazovanih osoba, i oko 10% zaposlenih s osnovnom školom ili nižim obrazovanjem. S obzirom da je obrazovna struktura zaposlenih osoba jako bitan faktor za privredu jedne zemlje ili regije i za njen ekonomski rast i razvoj, obrazovanje mora biti u stalnoj saradnji sa tržištem rada, pratiti kretanja kako bi zadovoljilo potrebe tržišta rada.

Tabela br.4.4. Komparacija zaposlenosti po pojedinim kantonima

Kanton	Stanovništvo (prisutno)	Broj zaposlenih	Radno sposobno stanovništvo	Stopa zaposlenosti u %
1	2	3	4	5
Zeničko - dobojski	398.655	68.554	277.762	24,68%
Tuzlanski	498.911	80.727	350.119	23,06%
Sarajevski	442.669	122.862	299.970	40,96%
Federacija BiH	2.337.200	435.113	1.605.813	27,10%

Usporedbom zaposlenosti u tri najveća kantona Federacije BiH vidimo da u odnosu na radno sposobno stanovništvo Tuzlanski kanton ima stopu zaposlenosti 23,06%. Zeničko-dobojski kanton je po stopi zaposlenosti nešto iznad Tuzlanskog kantona, i ona iznosi 24,68%, što je ispod prosjeka u Federaciji BiH, a znatno ispod stope zaposlenosti u kantonu Sarajevo, gdje ista iznosi 40,96%.

Veliki je broj otežavajućih okolnosti za značajnije povećanje broja zaposlenih među kojima se naročito ističu institucionalna i politička nestabilnost, nedovoljne investicije, visok nivo sive ekonomije. Dakle, neophodno je sinergijsko djelovanje svih relevantnih faktora na tržištu rada radi stvaranja povoljnog poslovnog ambijenta za investitore, što bi u konačnici dovelo do otvaranja novih radnih mjesta.

5. NEZAPOSLENOST NA PODRUČJU ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA

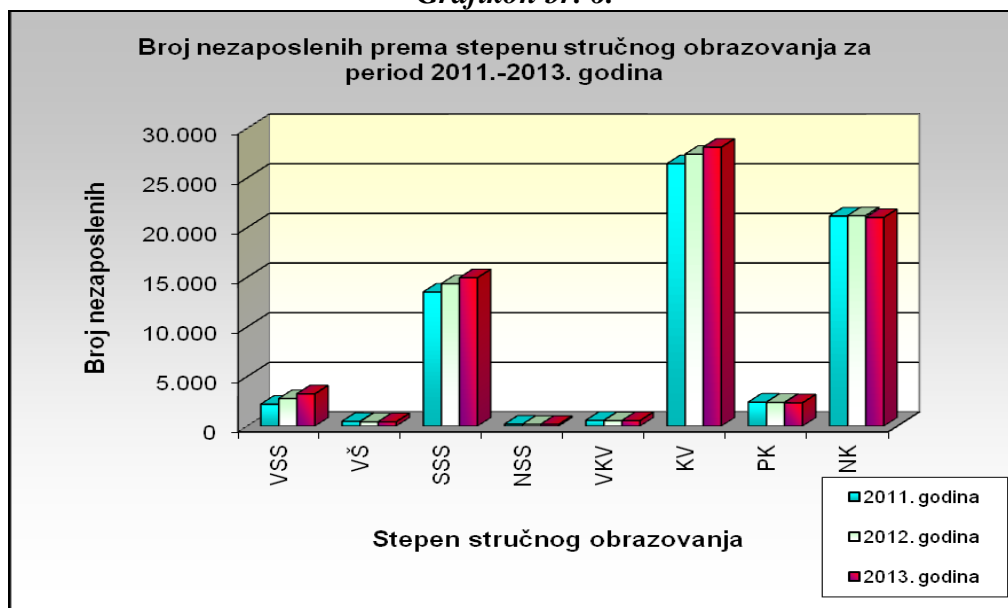
U Kantonu, kao i u čitavoj Federaciji BiH prisutni su negativni trendovi na tržištu rada, a naročito je još uvijek izražen problem visoke nezaposlenosti. Zaključno sa 31.10.2014. godine na području Kantona evidentirana je ukupno 70.451 osoba koja traži posao od čega je 35.556 žena. Veliki broj nezaposlenih osoba nalazi se na evidenciji Službe za zapošljavanje zbog ostvarenja prava na zdravstvenu zaštitu, odnosno aktivno traženje posla nije njihov prvenstveni cilj.

U tabeli broj 5.1. prezentovani su podaci o nezaposlenim osobama u odnosu na njihovo stručno obrazovanje za vremenski period od 2011. do 2013. godine.

Tabela br.5.1.: Pregled nezaposlenih osoba u odnosu na stepen stručnog obrazovanja

Stepen stručnog obrazovanja	2011. godina		2012. godina		2013. godina	
	NO	% Udio	NO	% Udio	NO	% Udio
Nekvalifikovani radnik (NK)	21155	31,61	21193	30,62	21006	29,68
Priučeni-polukvalifikovan radnik (PK)	2411	3,60	2386	3,45	2342	3,31
Kvalifikovani radnik (KV)	26430	39,49	27384	39,57	28087	39,68
Visokokvalifikovani radnik (VKV)	574	0,86	545	0,79	551	0,78
Niže stručno obrazovanje (NSS)	189	0,28	177	0,26	172	0,24
Srednje stručno obrazovanje (SSS)	13503	20,17	14337	20,71	14943	21,11
Više stručno obrazovanje (VŠ)	472	0,71	425	0,61	431	0,61
Visoko stručno obrazovanje (VSS)	2198	3,28	2765	3,99	3246	4,59
UKUPNO	66.932	100,00%	69.212	100,00%	70.778	100,00%

Grafikon br. 6.

Najveći broj nezaposlenih osoba su nekvalifikovana (NK) i kvalifikovana (KV) radna snaga, kao i osobe sa srednjom stručnom spremom. U periodu od 2011 – 2013. godina broj nezaposlenih ima trend rasta, tako da je u odnosu na 2011. godinu broj nezaposlenih u 2012. godini povećan za 2.280 osoba (3,4%), a u periodu od 2013. u odnosu na 2012. godinu taj broj je povećan za 1.566 osoba, odnosno 2,3%.

Od ukupnog broja osoba koje se nalaze na evidenciji nezaposlenih gotovo jednu trećinu (29,68%), čine oni koji nemaju nikakvu stručnu kvalifikaciju, to zajedno sa velikim udjelom osoba sa KV stručnom spremom ukazuje na vrlo nepovoljnu strukturu nezaposlenih osoba u pogledu stručne spreme. Usvajanje Zakona o obrazovanju odraslih u Zeničko-dobojskom kantonu, u 2014. godini, omogućit će obrazovanje, osposobljavanje, dokvalifikaciju, prekvalifikaciju i specijalizaciju

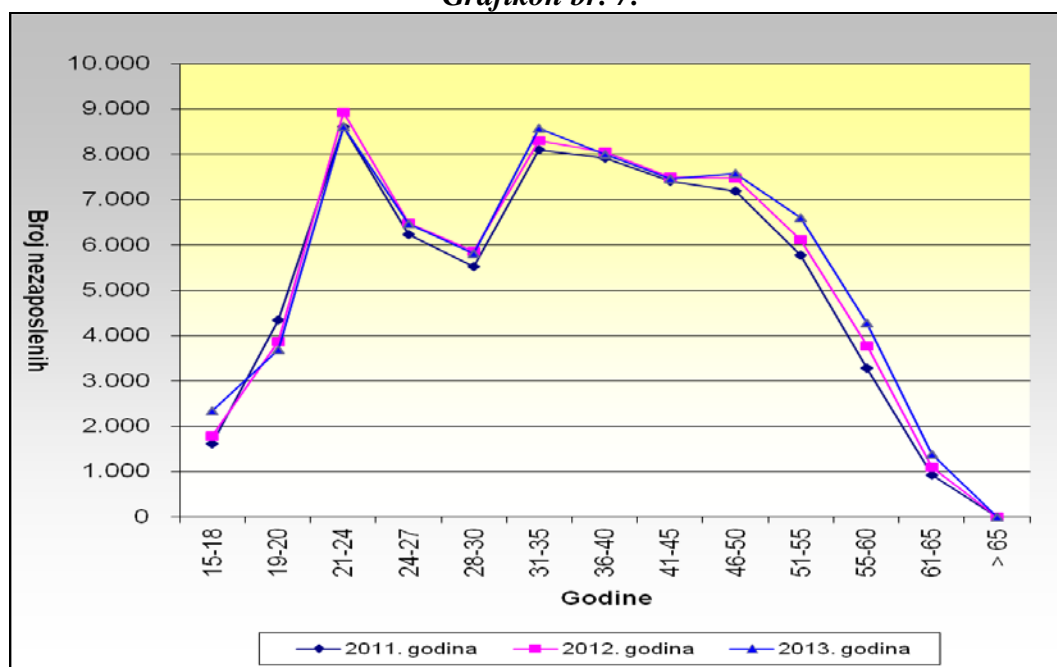
u okviru brojnih zanimanja, što će poboljšati i strukturu nezaposlenih osoba u pogledu stručne spreme.

Zbog činjenice da se nastavlja trend povećanja broja nezaposlenih sa VSS, sa 2.198 nezaposlenih osoba u 2011. godini, na 3.246 osoba u 2013. godini, Vlada Zeničko-dobojskog kantona odobrila je sredstva za poticaj zapošljavanja mladih nezaposlenih osoba - VSS pripravnika i za period 2013-2014. godina. Ovim projektom 105 pripravnika je zaposleno na godinu dana kako bi stekli radno iskustvo u zanimanju za koje su se školovali, a koje će im biti od pomoći za ravnopravno natjecanje za dobijanje zaposlenja na tržištu rada.

Tabela br.5.2.: Pregled nezaposlenih osoba, u odnosu na starosnu i spolnu strukturu za period 2011.-2013. godina

Godine starosti	Spol	2011. godina		2012. godina		2013. godina	
		NO	Index	NO	Index	NO	Index
od 15-18 god.	Svega	1.614	2,41 %	1.780	2,57 %	2.342	3,31 %
	Žena	769	2,33 %	832	2,44 %	1.084	3,09 %
od 19-20 god.	Svega	4.349	6,50 %	3.868	5,59 %	3.690	5,21 %
	Žena	2.032	6,14 %	1.748	5,13 %	1.616	4,61 %
od 21-24 god.	Svega	8.601	12,85 %	8.927	12,90 %	8.607	12,16 %
	Žena	4.343	13,13 %	4.442	13,05 %	4.324	12,34 %
od 24-27 god.	Svega	6.225	9,30 %	6.481	9,36 %	6.470	9,14 %
	Žena	3.500	10,58 %	3.545	10,41 %	3.562	10,16 %
od 28-30 god.	Svega	5.526	8,26 %	5.867	8,48 %	5.809	8,21 %
	Žena	3.036	9,18 %	3.249	9,54 %	3.308	9,44 %
od 31-35 god.	Svega	8.104	12,11 %	8.295	11,98 %	8.565	12,10 %
	Žena	4.201	12,70 %	4.300	12,63 %	4.573	13,05 %
od 36-40 god.	Svega	7.915	11,83 %	8.052	11,63 %	8.003	11,31 %
	Žena	3.916	11,84 %	4.004	11,76 %	3.988	11,38 %
od 41-45 god.	Svega	7.417	11,08 %	7.487	10,82 %	7.460	10,54 %
	Žena	3.809	11,52 %	3.801	11,17 %	3.808	10,87 %
od 46-50 god.	Svega	7.190	10,74 %	7.475	10,80 %	7.574	10,70 %
	Žena	3.599	10,88 %	3.792	11,14 %	3.894	11,11 %
od 51-55 god.	Svega	5.782	8,64 %	6.107	8,82 %	6.597	9,32 %
	Žena	2.500	7,56 %	2.700	7,93 %	2.994	8,54 %
od 55-60 god.	Svega	3.278	4,90 %	3.780	5,46 %	4.285	6,05 %
	Žena	1.136	3,43 %	1.333	3,92 %	1.492	4,26 %
od 61-65 god.	Svega	931	1,39 %	1.093	1,58 %	1.379	1,95 %
	Žena	232	0,70 %	297	0,87 %	401	1,14 %
Ukupno	Svega	66.932	100,00 %	69.212	100,00 %	70.781	100,00 %
	Žena	33.073	100,00 %	34.043	100,00 %	35.044	100,00 %

Grafikon br. 7.

U pregledu nezaposlenih osoba i podacima predočenim u tabeli broj 5.2. data je detaljna prezentacija podataka u odnosu na starosnu i spolnu strukturu nezaposlenih osoba za 2011., 2012., i 2013. godinu. Uočljivo je da je veliki broj nezaposlenih osoba u dobnoj granici od 21 do 45 godina starosti, odnosno u dobi najveće radne aktivnosti.

Posmatrajući broj mladih nezaposlenih osoba najviše je nezaposlenih u skupini od 21-24 godine (8.607 osoba) i od 31-35 (8.565 osoba). Razlozi za visoku stopu nezaposlenosti mladih su: nedovoljan broj novih radnih mjesta, nedovoljna usklađenost obrazovanja sa tržištem rada, siva ekonomija, veća starosna dob radne snage, što mladima otežava pristup poslovima.

Broj nezaposlenih osoba od 31 do 50 godina u 2013. godini je 31.602, što je povećanje u odnosu na 2012. godinu za 293 osobe. Broj nezaposlenih iz ove starosne skupine čini 44,6% nezaposlenih u Kantonu u 2013. godini.

Broj nezaposlenih žena u 2013. godini u odnosu na 2011. i 2012. godinu ima tendenciju porasta. U 2013. godini broj nezaposlenih žena u odnosu na 2012. godinu povećao se za 1000 osoba.

Najbrojnija skupina žena koje traže zaposlenje je starosne dobi od 21 do 24 godine (4.324 ili 12,34 %), zatim, od 31 do 35 godina (4.573 ili 13,05%).

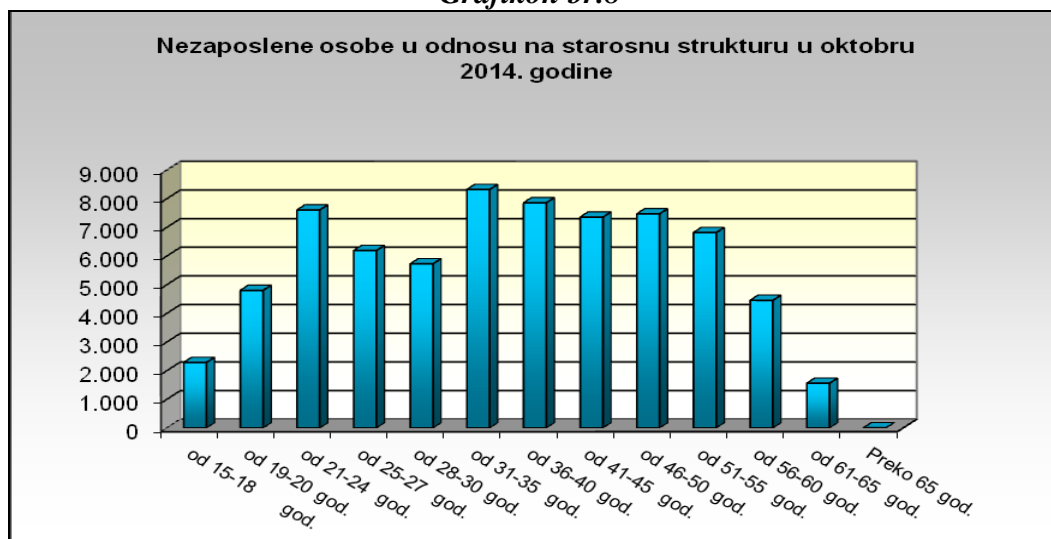
Tabela br. 5.3.: Pregled nezaposlenih osoba u oktobru 2014. godine u odnosu na dužinu čekanja zaposlenja i starosnu strukturu

Dužina čekanja zaposlenja	Spol	Starosna struktura													Preko 65 god.	Ukupno
		od 15-18 god.	od 19-20 god.	od 21-24 god.	od 25-27 god.	od 28-30 god.	od 31-35 god.	od 36-40 god.	od 41-45 god.	od 46-50 god.	od 51-55 god.	od 56-60 god.	od 61-65 god.			
Do godine	Ukupno	1.877	2.080	1.948	1.647	1.296	1.478	1.208	845	778	713	440	115		14.425	
	Žena	765	973	972	835	614	658	530	372	308	284	99	22		6.432	
1-2 godine	Ukupno	294	1.776	1.003	922	717	942	810	539	537	585	434	121		8.680	
	Žena	155	714	510	507	371	450	360	250	253	230	106	29		3.935	
2-3 godine	Ukupno	73	718	1.028	680	567	757	557	436	421	375	275	97	1	5.985	
	Žena	55	282	530	371	286	361	243	183	190	164	80	21		2.766	
3-4 godine	Ukupno	41	152	1.195	458	437	569	502	384	365	351	242	67		4.763	
	Žena	28	82	582	265	261	287	217	184	178	155	82	21		2.342	
4-5 godina	Ukupno		58	1.042	353	395	528	408	353	350	280	196	54		4.017	
	Žena		50	467	190	228	265	174	169	148	110	74	13		1.888	
5-8 godina	Ukupno		17	1344	1371	873	1288	1174	1080	1224	1277	713	295		10.656	
	Žena		14	712	766	545	771	616	532	629	584	249	96		5.514	
8-10 godina	Ukupno			46	681	597	591	589	663	654	702	433	134		5.090	
	Žena			35	429	422	405	387	418	398	388	203	57		3.142	
10-15 godina	Ukupno				78	843	1646	1088	1134	1298	1197	811	328		8.423	
	Žena				59	623	1079	654	651	708	588	389	123		4.874	
15 godina i više	Ukupno					3	522	1521	1924	1846	1337	909	349	1	8.412	
	Žena					3	356	864	1059	1115	738	411	127		4.673	
Ukupno	Ukupno	2.285	4.801	7.606	6.190	5.728	8.321	7.857	7.358	7.473	6.817	4.453	1.560	2	70.451	
	Žena	1.003	2.115	3.808	3.422	3.353	4.632	4.045	3.818	3.927	3.241	1.693	509	0	35.566	

Za radnu snagu koja je duže vrijeme na evidenciji nezaposlenih neophodna je kontinuirana edukacija i unapređenje znanja o novim tehnološkim dostignućima, savremenim proizvodnim procesima, kao i vještinama koje se traže na tržištu rada, jer sa povećanjem perioda „čekanja“ na posao gube na kvalitetu znanja i kvalitetu postojećih vještina.

Grafikon br.8

U tabeli broj 5.3. data je detaljna prezentacija podataka broja nezaposlenih osoba u oktobru 2014. godine, sa ciljem izvršenja analize podataka u pogledu dužine čekanja zaposlenja nezaposlenih osoba, posmatrano po starosnim grupama i polnoj strukturi nezaposlenih osoba.

Osim toga o tretiranim pitanjima i podacima predloženim u tabeli broj 5.3. dat je i grafički prikaz nezaposlenih osoba u odnosu na starosnu strukturu (grafikon broj 8).

Konačno, na osnovu uvida u prethodnu tabelu, uočava se sljedeće:

- Posmatrano po svim starosnim skupinama posao traži: do godinu dana 20,5% nezaposlenih osoba, od 1 do 2 godine 12,3%, od 2 do 3 godine 8,5%, od 3 do 4 godina 6,8%, od 4 do 5 godina 5,7%, od 5 do 8 godina 15,1%, od 8 do 10 godina 7,2%, od 10 do 15 godina 12% i preko 15 godina 12%.
- U starosnoj dobi do 35 godina posao traži 34.931 osoba, odnosno 49,6%, od čega; do godinu dana 29,5%, od 1 do 2 godine 16,2%, od 2 do 3 godine 10,9%, od 3 do 4 godine 8,2%, od 4 do 5 godina 6,8%, od 5 do 8 godina 14%, od 8 do 10 godina 5,5%, od 10 do 15 godina 7,35%, preko 15 godina 1,5%.
- U starosnoj dobi iznad 35 godina posao traži 35.520 osoba, odnosno 50,4%, od čega; do godinu dana 11,5%, od 1 do 2 godine 8,5%, od 2 do 3 godine 6,1%, od 3 do 4 godina 5,4%, od 4 do 5 godina 4,6%, od 5 do 8 godina 16,2%, od 8 do 10 godina 8,9%, od 10 do 15 godina 16,5% i preko 15 godina 22,2%.

Analizirajući podatke u prethodnoj tabeli uočava se da najviše osoba koje su prijavljene u Službi za zapošljavanje na posao čekaju do jednu godinu i to 14.425 osoba. Čak 21.925 osoba, (31,1%), nalazi se na evidenciji nezaposlenih duže od 8 godina, što je sigurno teže zapošljiva kategorija s obzirom na vrijeme provedeno na birou. Prema starosnoj strukturi najviše nezaposlenih osoba je u dobi od 31-35 godina, i to 8.321, a od toga 4.632 su žene.

Iz pregleda nezaposlenih osoba u odnosu na dužinu čekanja zaposlenja uočljivo je da je nezaposlenost u Zeničko-dobojskom kantonu dugoročnog (strukturnog) karaktera, jer 80% nezaposlenih na evidenciji nezaposlenih se nalazi duže od 12 mjeseci.

Tabela br. 5.4.: Pregled nezaposlenih osoba bez radnog staža u odnosu na stručno obrazovanje za oktobar 2014. godina

BIRO	Ukupno	od toga žena	PO STEPENU STRUČNOG OBRAZOVANJA							
			VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV	NKV
Breza	1.020	709	88	7	429	8	0	272	6	210
Doboj-Jug	418	247	16	0	95	1	0	146	9	151
Kakanj	4.331	2.320	259	6	785	4	2	2.046	92	1.137
Maglaj	3.209	2.037	100	3	460	0	1	965	51	1.629
Olovo	915	547	68	3	294	2	0	227	5	316
Tešanj	3.390	1.777	175	3	689	2	1	1.303	47	1.170
Usora	508	301	17	2	111	0	3	192	5	178
Vareš	523	364	41	2	182	1	0	129	8	160
Visoko	3.118	1.883	231	10	791	1	1	1.082	19	983
Zavidovići	4.268	2.345	170	4	1.145	0	1	1.644	40	1.264
Zenica	12.937	7.699	808	47	3.000	43	20	4.584	304	4.131
Žepče	2.277	1.286	79	1	509	0	1	828	24	835
UKUPNO	36.914	21.515	2.052	88	8.490	62	30	13.418	610	12.164

U tabeli broj 5.4. dat je pregled podataka o nezaposlenim osobama „bez radnog staža“ po općinama i po stručnom obrazovanju za oktobar 2014. godine. Ukoliko se uporedi broj nezaposlenih osoba bez radnog staža sa ukupnim brojem nezaposlenih osoba u Kantonu uočava se da broj nezaposlenih „bez radnog staža“ učestvuje sa 52,4% u ukupnom broju nezaposlenih osoba.

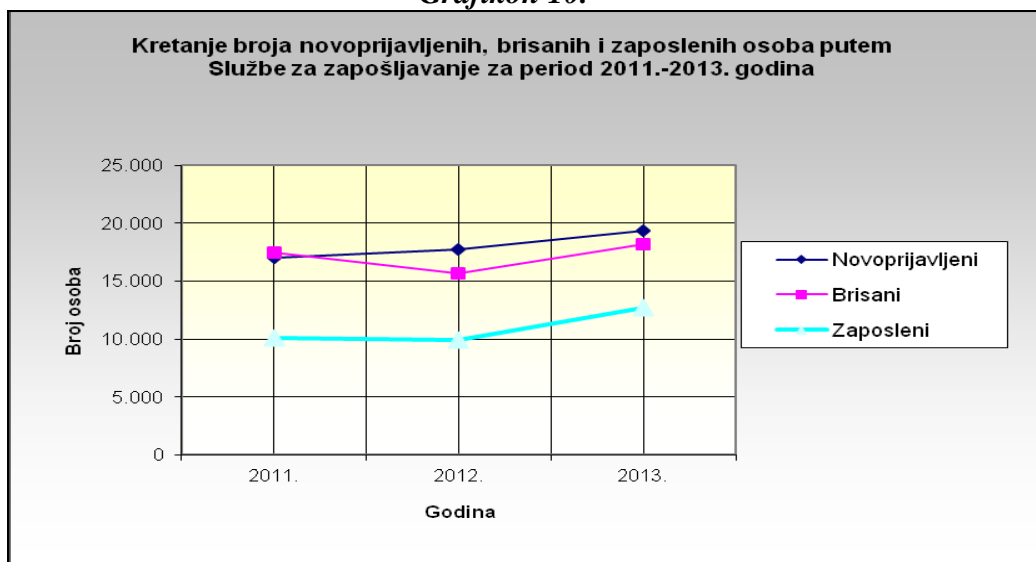
U 2014. godini, u odnosu na 2012. godinu, primjetan je rast učešća nezaposlenih osoba „bez radnog staža“, dakle osobe koje prvi put traže zaposlenje, u odnosu na ukupan broj nezaposlenih osoba u Kantonu u iznosu od 8,4%.

Najveći broj osoba bez radnog staža u 2014. godini su sa kvalifikacijom KV (13.418), NKV(12.164), SSS (8.490) i VSS (2.052). Primjetno je da je udio žena u broju nezaposlenih osoba bez radnog staža veći u odnosu na muške osobe i iznosi 58,3%.

Tabela br. 5.5.: Pregled nezaposlenih osoba koje su novoprijavljene, brisane sa evidencija i zaposlene uz posredovanje službe ZE-DO kantona

Godina	Obilježje	Breza	Doboj-Jug	Kakanj	Maglaj	Olovo	Tešanj	Usora	Vareš	Visoko	Zavidovići	Zenica	Žepče	UKUPNO	
2011.	od 1.1.2011. do 31.12.2011.	Novoprijavljeni	597	236	1761	944	647	2213	201	358	1866	1591	5400	1184	16.998
		Brisani	645	271	1.727	923	571	2.273	217	400	2.107	1.355	5.897	1.106	17.492
		Zaposleni	342	159	1.061	489	338	1.456	111	237	1.374	781	3.171	605	10.124
	Ukupno NO	1.808	999	6.177	5.474	1.976	7.778	954	1.196	6.856	7.199	21.732	4.783	66.932	
	Zdravstvena zaštita	1.246	650	3.180	2.938	1.375	5.302	666	857	5.479	5.234	17.268	3.730	47.925	
2012.	od 1.1.2012. do 31.12.2012.	Novoprijavljeni	602	303	1812	1025	519	2352	174	436	1769	1525	5821	1400	17.738
		Brisani	520	258	1.484	970	505	2.047	135	316	1.388	1.393	5.649	1.036	15.701
		Zaposleni	310	186	952	621	319	1.426	83	202	876	786	3.478	628	9.867
	Ukupno NO	1.893	1.044	6.495	5.540	1.993	8.149	992	1.320	7.262	7.331	22.040	5.153	69.212	
	Zdravstvena zaštita	1.394	705	3.484	3.017	1.412	5.793	709	1.008	5.980	5.443	17.946	4.097	50.988	
2013.	od 1.1.2013. do 31.12.2013.	Novoprijavljeni	669	296	2.009	1.053	537	2.472	206	431	2.408	1.589	6.324	1.359	19.353
		Brisani	645	317	1.788	1.162	553	2.554	165	452	1.979	1.573	5.713	1.293	18.194
		Zaposleni	419	239	1.231	859	397	1.885	107	313	1.445	988	3.920	887	12.690
	Ukupno NO	1.930	1.027	6.712	5.454	1.932	8.160	1.040	1.298	7.729	7.378	22.886	5.235	70.781	
	Zdravstvena zaštita	1.483	703	3.661	2.973	1.374	6.014	748	988	6.501	5.529	18.727	4.194	52.895	

Grafikon 10.

U tabeli br. 5.5. dat je pregled novoprijavljenih nezaposlenih osoba, brisanih osoba sa evidencije, te zaposlenih osoba, sa osvrtom na podatke o ostvarivanju zdravstvene zaštite službeno registrovanih nezaposlenih osoba. Predmetni podaci su statistički posmatrani u vremenskom periodu od 2011. do 2013. godine. Imajući u vidu navedeno moguće je konstatovati da je:

U 2011. godini stopa fluktuacije nezaposlenih osoba u Zeničko-dobojskom kantonu iznosila je 51,53%, a po općinama kantona: Breza 68,7 %, Doboj Jug 50,75 %, Kakanj 56,46%, Maglaj 34,1%, Olovo 61,64 %, Tešanj 57,67%, Usora 43,81%, Vareš 63,3%, Visoko 57,94%, Zavidovići 40,92%, Zenica 51,98% i Žepče 47,87%.

Broj brisanih iz evidencije nezaposlenih osoba **zbog zaposlenja** u Zeničko-dobojskom kantonu iznosio je 10.124 ili 57,88%, a po općinama kantona: Breza 342 ili 53,02%, Doboj Jug 159 ili 58,67%, Kakanj 1.061 ili 61,44%, Maglaj 489 ili 52,98%, Olovo 338 ili 59,19%, Tešanj 1.456 ili 64,06%, Usora 111 ili 51,15%, Vareš 237 ili 59,25%, Visoko 1.374 ili 65,21%, Zavidovići 781 ili 57,64%, Zenica 3.171 ili 53,77% i Žepče 605 ili 54,70%.

U 2012. godini stopa fluktuacije nezaposlenih osoba u Zeničko-dobojskom kantonu iznosila 48,31%, a po općinama kantona: Breza 59,27 %, Doboj Jug 53,74 %, Kakanj 50,75%, Maglaj 36,01 %, Olovo 51,38%, Tešanj 53,98%, Usora 31,15%, Vareš 56,97%, Visoko 43,47%, Zavidovići 39,80%, Zenica 52,04% i Žepče 47,27 %.

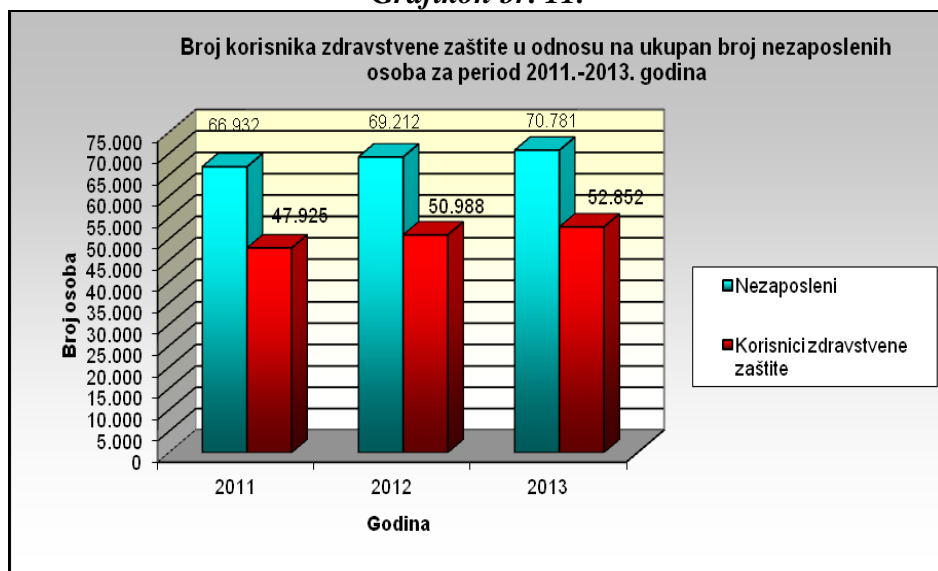
Broj brisanih iz evidencije nezaposlenih osoba **zbog zaposlenja** u Zeničko-dobojskom kantonu iznosio 9.867 ili 62,84%, a po općinama kantona: Breza 310 ili 59,62%, Doboj Jug 186 ili 72,09%, Kakanj 952 ili 64,15%, Maglaj 621 ili 64,02%, Olovo 319 ili 63,17%, Tešanj 1.426 ili 69,66%, Usora 83 ili 61,48%, Vareš 202 ili 63,92%, Visoko 876 ili 63,11%, Zavidovići 786 ili 56,43%, Zenica 3.478 ili 61,57% i Žepče 628 ili 60,62%.

U 2013. godini stopa fluktuacije nezaposlenih osoba u Zeničko-dobojskom kantonu iznosila 53,05%, a po općinama kantona: Breza 68,08 %, Doboj Jug 59,69 %, Kakanj 56,57%, Maglaj 40,61%, Olovo 56,42%, Tešanj 61,59%, Usora 35,67%, Vareš 68,03%, Visoko 56,76%, Zavidovići 42,86%, Zenica 52,6% i Žepče 50,66 %.

Broj brisanih iz evidencije nezaposlenih osoba **zbog zaposlenja** u Zeničko-dobojskom kantonu iznosio 12.690 ili 69,74%, a po općinama kantona: Breza 419 ili 64,96%, Doboj Jug 239 ili 75,39%, Kakanj 1.231 ili 68,84%, Maglaj 859 ili 73,92%, Olovo 397 ili 71,79%, Tešanj 1.885 ili 73,8%, Usora 107 ili 64,84%, Vareš 313 ili 69,2%, Visoko 1.445 ili 73%, Zavidovići 988 ili 62,8%, Zenica 3.920 ili 68,61% i Žepče 887 ili 68,6%.

Učešće korisnika prava na zdravstveno osiguranje u ukupnom broju nezaposlenih osoba u 2011. godini 71,6% (ili 47.925 korisnika) u 2012. godini 73,7% (ili 50.988 korisnika) i u 2013. godini 74,7% (ili 52.852 korisnika). Uočljiv je znatan porast lica koja ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu putem Službe za zapošljavanje. Iz ovoga je vidljivo da Služba za zapošljavanje veliki dio svojih resursa, kako materijalnih tako i ljudskih, koristi za zadovoljavanje prava iz zdravstvenog osiguranja nezaposlenih osoba. Stoga je neophodno što hitnije donijeti propise kako bi se administriranje zdravstvene zaštite nezaposlenih osoba izmjestilo iz ovog resora, kako bi Služba svoje kapacitete usmjerila na vršenje osnovne djelatnosti, a to je posredovanje u zapošljavanju.

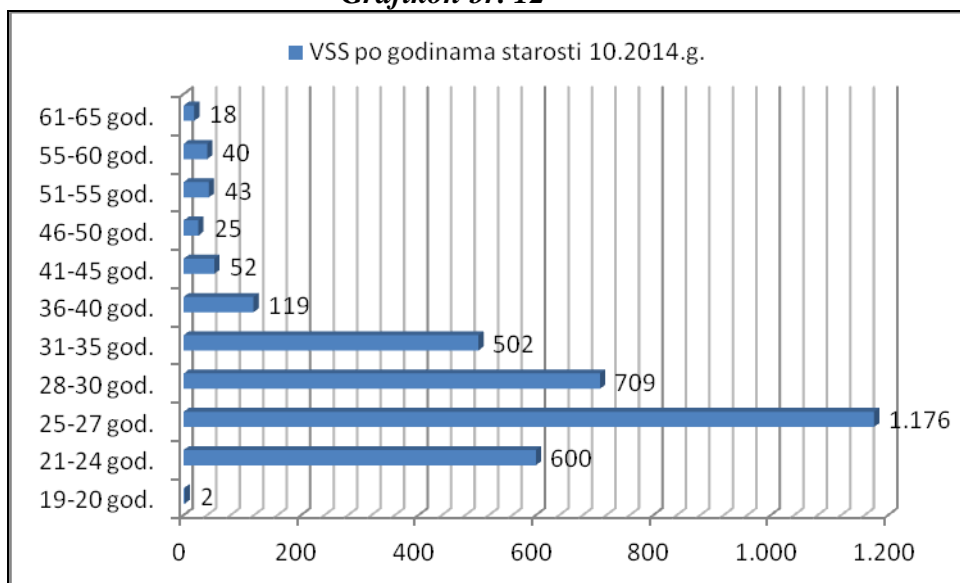
Grafikon br. 11.

Tabela br. 5.6. Nezaposlene osobe sa VSS na evidenciji po godinama starosti i prema dužini traženja zaposlenja u oktobru 2014. godine

Duzina cekanja na zaposlenja	Starosna struktura											Ukupno
	19-20 god.	21-24 god.	25-27 god.	28-30 god.	31-35 god.	36-40 god.	41-45 god.	46-50 god.	51-55 god.	55-60 god.	61-65 god.	
Do 1 god	2	443	537	258	167	46	12	5	10	16	6	1.502
Od 1 – 2 godine		111	301	159	95	22	8	3	7	6	2	714
Od 2 – 3 godine		30	203	127	66	11	8	1	9	4	3	462
Od 3 – 4 godine		4	77	80	50	10	9	3	3	2	2	240
Od 4 – 5 godine		6	33	46	43	8	4	1	4	3		148
Od 5 – 8 godine		6	22	28	63	10	5	7	6	4	3	154
Od 8 – 10 godine			3	7	6	5	3	1	1			26
Od 10 – 15 godine				4	10	4	3	3	1	3	1	29
15 god i više					2	3		1	2	2	1	11
Ukupno	2	600	1.176	709	502	119	52	25	43	40	18	3.286

Grafikon br. 12

Učešće visoko obrazovanog kadra u ukupnoj nezaposlenosti pokazuje da tržište rada relativno lako absorbira ovu kategoriju nezaposlenih. Od ukupno registrovanih nezaposlenih lica sa visokom stručnom spremom, 1.885 osoba su starosne dobi od 25-30 godina. U periodu do godinu dana posao čeka 1.502 osobe, a 714 osoba u periodu do 2 godine.

Kako bi se omogućilo brže zapošljavanje mladih trebalo bi težiti aktivnostima sufinansiranja poslodavaca pri zapošljavanju mladih lica od strane Vlade i općina Zeničko-dobojskog kantona, a posebno poslodavaca koji zadrže u radnom odnosu mlade i nakon odrade pripravničkog staža; pojačati učešće praktične nastave i stažiranja uz studiranje; sufinansirati troškove zapošljavanja mladih visokoobrazovanih kadrova koji su na evidenciji nezaposlenih na izradi razvojnih projekata.

Velika nezaposlenost mladih je izvor drugih problema, kao što su ekonomska ovisnost, nemogućnost osamostaljenja, visoka stopa rizika od siromaštva, mladi se teže odlučuju za bračnu zajednicu i planiranje porodice. U konačnici dolazi do mnogih poremećaja u kretanju društva u cjelini.

Tabela 5.7.: Pregled nezaposlenih osoba prema podacima Službe za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona sa 31.10.2014. g.

Rbr	Aplikacija - obilježje		UKUPNO	Zenica	Breza	Doboj-Jug	Kakanj	Maglaj	Olovo	Tešanj	Usora	Vareš	Visoko	Zavidovići	Žepče
1	Ukupan broj lica koja traže ZAPOSLENJE (2+3+4+5+6)	Svega	70.451	22.816	1.989	974	6.939	5.227	1.830	7.946	995	1.300	7.955	7.452	5.028
		Žena	35.566	12.202	1.228	472	3.415	2.777	930	3.517	481	665	3.998	3.458	2.423
2	Demobilisana lica	Svega	11.685	3.032	229	228	679	1.019	219	1.897	280	297	1.555	1.162	1.088
		Žena	714	204	25	20	27	88	20	77	27	41	42	61	82
3	Broj nezaposlenih - RVI	Svega	857	228	15	15	48	87	21	101	15	22	77	150	78
		Žena	19	6	0	0	3	3	0	0	0	0	3	3	1
4	Broj evidentiranih nezaposlenih lica članova porodica poginulih boraca	Svega	755	163	17	8	94	8	10	82	9	0	116	24	224
		Žena	431	91	15	7	54	5	6	54	5	0	65	13	116
5	Broj evidentiranih nezaposlenih lica ostalih invalida	Svega	923	380	30	13	67	88	5	103	3	18	38	59	119
		Žena	315	135	15	7	19	33	1	32	1	9	10	19	34
6	Ostala nezaposlena lica	Svega	56.231	19.013	1.698	710	6.051	4.025	1.575	5.763	688	963	6.169	6.057	3.519
		Žena	34.087	11.766	1.173	438	3.312	2.648	903	3.354	448	615	3.878	3.362	2.190
7	Novoprijavljena lica	Svega	1.687	550	55	17	196	76	46	243	12	30	172	172	118
		Žena	764	234	27	4	80	28	18	151	7	11	67	78	59
8	Broj lica brisanih iz evidencije	Svega	1.935	571	58	26	154	218	25	253	20	36	206	190	178
		Žena	895	270	26	12	61	150	15	105	11	18	72	75	80
9	Broj korisnika novčane naknade	Svega	2.366	728	111	18	288	97	80	190	28	50	560	116	100
		Žena	1.036	328	65	8	113	41	22	78	19	19	268	39	36
10	Broj korisnika zdravstvene zaštite	Svega	52.852	18.820	1.565	652	3.857	2.736	1.311	5.871	713	1.003	6.749	5.600	3.975
		Žena	25.286	10.093	962	225	1.648	977	645	2.191	300	506	3.350	2.494	1.895
11	Broj prijavljenih slobodnih radnih mjesta	Svega	8	0	0	0	0	0	0	0	0	5	3	0	0
		Žena	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
12	Broj stvarno zaposlenih u izvještajnom mjesecu	Svega	1.142	338	34	21	91	125	6	168	9	10	99	117	124
		Žena	517	157	17	8	27	85	2	73	6	6	38	43	55

Podaci dati u tabeli br.5.7. posmatrani sa 31.10.2014. godine ukazuju da:

U oktobru 2014. godine na evidenciji Službe za zapošljavanje bilo je registrirano 1.687 novoprijavljenih osoba, od čega je 45,3% žena. U istom mjesecu sa evidencije nezaposlenih je brisano 1.935 osoba, od čega je 46,3% žena., a od ukupno brisanih u izvještajnom mjesecu sa evidencije nezaposlenih zaposleno je 1.142 osobe.

Interesantno je da je broj stvarno zaposlenih u izvještajnom mjesecu 1.142 osobe, a broj prijavljenih slobodnih radnih mjesta samo 8 osoba. Ovi podaci pokazuju da poslodavci ne dostavljaju podatke o potrebama za radnom snagom Službi za zapošljavanje.

Tabela br. 5.8.: Kvalifikaciona struktura osoba koje traže zaposlenje po općinama u Zeničko-dobojskom kantonu za 10 mjesec 2014. godine

Biro	Ukupno Žene	Stepen stručnog obrazovanja								
		Ukupno	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PK	NK
Zenica	Ukupno	22.816	1.297	173	5.348	116	247	8.815	860	5.960
	Žena	12.202	889	100	3.297	114	39	3.819	284	3.660
Breza	Ukupno	1.989	132	18	728	11	6	643	36	415
	Žena	1.228	92	15	463	7	0	335	31	285
Doboj-Jug	Ukupno	974	31	0	180	5	9	425	23	301
	Žena	472	24	0	119	4	1	166	6	152
Kakanj	Ukupno	6.939	422	42	1.414	10	26	3.055	174	1.796
	Žena	3.415	275	35	856	9	5	1.219	56	960
Maglaj	Ukupno	5.227	130	15	754	0	25	1.897	178	2.228
	Žena	2.777	91	11	423	0	3	723	53	1.473
Olovo	Ukupno	1.830	89	7	523	2	3	534	13	659
	Žena	930	56	6	261	2	0	223	3	379
Tešanj	Ukupno	7.946	288	34	1.327	14	63	3.244	352	2.624
	Žena	3.517	208	18	820	12	7	1.213	70	1.169
Usora	Ukupno	995	21	4	175	0	12	442	25	316
	Žena	481	16	3	95	0	0	178	10	179
Vareš	Ukupno	1.300	71	9	356	12	6	433	32	381
	Žena	665	42	4	207	12	1	158	6	235
Visoko	Ukupno	7.955	420	57	1.742	1	26	3.346	55	2.308
	Žena	3.998	301	31	1.058	0	2	1.459	31	1.116
Zavidovići	Ukupno	7.452	257	30	1.823	0	20	3.145	163	2.014
	Žena	3.458	158	20	966	0	2	1.188	31	1.093
Žepče	Ukupno	5.028	128	19	1.015	0	22	2.007	334	1.503
	Žena	2.423	83	14	630	0	1	776	123	796
UKUPNO	Ukupno	70.451	3.286	408	15.385	171	465	27.986	2.245	20.505
	Žena	35.566	2.235	257	9.195	160	61	11.457	704	11.497

U oktobru ove godine registrirano je ukupno 70.451 nezaposlena osoba od čega je 35.566 žena ili 50,5%. Najveći broj nezaposlenih je prijavljen u općini Zenica 22.816 ili 32,4%, općini Visoko 7.955 nezaposlenih osoba ili 11,3%, u općini Tešanj 7.946 ili 11,3%, te u Zavidovićima 7.452 ili 10,6%.

Tabela 5.9. Nezaposlene osobe na evidenciji - najbrojnija zanimanja po stručnoj spremi za septembar 2014. godine

VSS	Ukupn o	Žena	VŠS	Ukupn o	Žena	SSS	Ukupn o	Žena	KV i VKV	Ukupn o	Žena
Ekonomista	525	362	Ekonomista	119	71	Ekonomski tehničar	2897	2250	Prodavač	3984	3359
Pravnik	493	376	Pravnik	54	35	Maturant gimnazije	2089	1418	Frizer	1900	1797

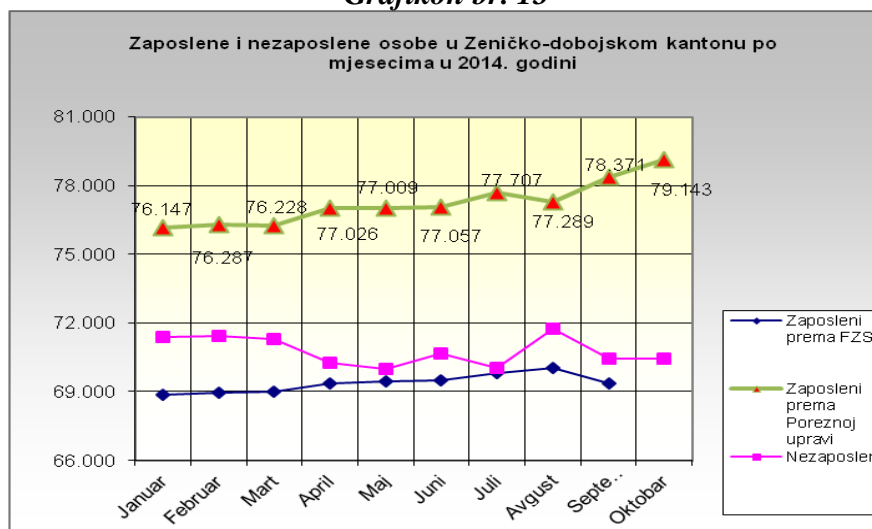
Profesor engleskog jezika	152	124	Učitelj predškolske djece	26	25	Mašinski tehničar	1351	468	Bravar	1855	51
Profesor razredne nastave	120	113	Nastavnik razredne nastave	20	17	Medicinska sestra	898	673	Automehaničar	1670	19
Profesor bosanskog jezika	99	91	Građevinski inženjer	12	7	Elektroenergetski tehničar	604	92	Kuhar	1214	919

Posmatrajući najbrojnija zanimanja osoba koje se nalaze na evidenciji nezaposlenih možemo vidjeti da kod osoba sa VSS i VSS stručnom spremom i dalje prevladavaju ekonomisti i pravnici. Kod osoba sa SSS stručnom spremom najbrojniji su ekonomski tehničari i maturanti gimnazije.

Tabela br. 5.10. Pregled zaposlenih i nezaposlenih osoba u Zeničko-dobojskom kantonu po mjesecima u 2014. godini

Period	Zaposleni prema FZS	Zaposleni prema Poreznoj upravi	Nezaposleni
Januar	68.841	76.147	71.373
Februar	68.959	76.287	71.442
Mart	68.989	76.228	71.277
April	69.376	77.026	70.267
Maj	69.450	77.009	69.979
Juni	69.514	77.057	70.646
Juli	69.812	77.707	70.031
Avgust	70.049	77.289	71.768
Septembar	69.354	78.371	70.440
Oktoabar		79.143	70.451

Grafikon br. 13

Podaci Federalnog zavoda za statistiku o broju zaposlenih u Kantonu u 2014. godini ukazuju na i dalje prisutno stagniranje broja zaposlenih osoba. Poredeći mjesečne podatke u 2014. godini, vidimo da je od januara do septembra broj zaposlenih imao blagi rast.

S druge strane, broj nezaposlenih osoba u oktobru 2014. godine se smanjio za 922 osobe u odnosu na januar, dok je značajnije povećanje broja nezaposlenih zabilježeno u avgustu, što je sigurno jednim dijelom uzrokovano povećanjem radne snage po osnovu završenog školovanja.

Prema podacima koje Služba za zapošljavanje preuzima od Porezne uprave Zeničko-dobojskog kantona, u oktobru 2014. godine, broj zaposlenih je iznosio 79.143 osobe.

6. AKTIVNOSTI USMJERENE NA SUZBIJANJU SIVE EKONOMIJE I RADA NA CRNO

Pojam „siva ekonomija“ je široka ekonomska kategorija koja u sebe uključuje sve moguće pojavne oblike sivog tržišta, zapošljavanje radne snage suprotno zakonu (rad na crno), neplaćanje poreza i doprinosa za zaposlene, izbjegavanje plaćanja poreza na promet i carina na kupljenu ili uvezenu robu, različiti oblici nelojalne konkurencije, dodjeljivanje poslova i nabavki roba mimo zakonske procedure, neplaćanje kupljene robe u zakonskim rokovima i sl..

Sa stanovišta politike zapošljavanja, siva ekonomija ostavlja dugoročne posljedice na ekonomski i privredni razvoj regija i zemlje kao cjeline, ali i na radno sposobno stanovništvo koje se ne može legalno zaposliti. Posljedica toga je da ogromni kapital uložen u obrazovanje tog stanovništva propada, te se na indirektan način stvaraju socijalni slučajevi.

Tabela br. 6.1. Broj osoba zatečenih u radu na crno u periodu 2012.-2014. godina

Period	2012. godina	2013. godina	2014. godina
Januar	29	38	62
Februar	9	31	7
Mart	50	49	93
April	36	31	89
Maj	53	76	128
Juni	90	97	53
Juli	25	14	35
Avgust	32	25	42
Septembar	49	97	55
Oktobar	62	12	
Novembar	45	14	
Decembar	79	24	
UKUPNO	559	508	564

U tabeli broj 6.1. je prikazan broj osoba koje su bile zatečene u radu na crno u periodu 2012.-2014. godina, po mjesecima. Najveći broj osoba koje su radile na crno bio je u martu, aprilu i maju. Tokom 2013. godine Kantonalna uprava za inspekcijske poslove je kontrolisala 341 poslovni subjekt, i tom prilikom je u radu na crno zatečeno 508 osoba. Uvidom u spisak poslodavaca kod kojih je evidentiran rad na crno uočljivo je da su to uglavnom poslodavci koji se bave uslužnom djelatnošću (trgovina, ugostiteljstvo).

U vezi sa aktivnostima na suzbijanju radnog angažovanja osoba suprotno Zakonu, JU Služba za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona, u skladu sa Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, a po preuzimanju spiskova lica zatečenih u radu „na crno“ od strane Kantonalne uprave za inspekcijske poslove, radi na brisanju pomenutih lica sa evidencije, ukoliko se nalaze na evidenciji nezaposlenih. Na osnovu dobijenih podataka Služba vodi jedinstvenu mjesečnu evidenciju podataka fizičkih i pravnih lica kod kojih su zatečene osobe bez regulisanog radno-pravnog statusa.

7. AKTIVNOSTI NA ZAPOSŁJAVANJU U ZENIČKO-DOBOJSKOM KANTONU

U informaciji će biti predočene aktivnosti i mjere usmjerene ka obezbjeđivanju pretpostavki, za zapošljavanje odnosno samozapošljavanje nezaposlenih osoba na području Zeničko-dobojskog kantona, u vremenskom periodu od 2012. do trećeg kvartala 2014. godine.

7.1. Poticaj zapošljavanja realizovanjem Programa posredstvom Službe za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona

Programi zapošljavanja putem Službe za zapošljavanje finansiraju se iz sredstava koja preostanu nakon finansiranja troškova administracije i materijalne i socijalne sigurnosti nezaposlenih. Pored toga Služba može da raspolaže i s eksternim sredstvima kao što su budžeti vlada ili donacije. No, kako se broj nezaposlenih povećava a zaposlenih smanjuje, tako se izdvajanja na materijalno socijalno osiguranje nezaposlenih povećavaju, a sredstva preostala za financiranje programa za podsticanje zapošljavanja smanjuju.

U 2012. godini Služba za zapošljavanje je nastavila sa aktivnostima na realizaciji programa iz prethodne godine i započela četiri nova Programa čija je vrijednost iznosila 3.033.286 KM, čime je sufinansirano zapošljavanje 1.027 osoba.

U 2013. godini, nastavljeni su programi iz prethodne godine, a u julu mjesecu objavljen je Javni poziv po Programu SSNESP za zapošljavanje i samozapošljavanje nezaposlenih osoba kojima prestaje pravo na primanje gotovinskih transfera od strane Službe za zapošljavanje i nezaposlenih osoba koje spadaju u socijalno ugrožene kategorija. Iznos poticaja za Zeničko-dobojski kanton bio je 376.672 KM za sufinansiranje 171 osobe.

U 2014. godini uz završetak programa iz prethodne godine započeta su 4 nova programa Federalnog zavoda za zapošljavanje i Program Vlade Zeničko-dobojskog kantona za sufinansiranje zapošljavanja pripravnika, tako da će sveukupno biti sufinansirano zapošljavanje 1.052 osobe.

Tabela 7.1.1.: Pregled realizovanih aktivnih i pasivnih programa za poticaj zapošljavanja za period 2012. - 2014. godine

2012. godina				
Naziv programa	Datum objavljivanja Javnog poziva	Iznos poticaja po osobi	Ukupan iznos poticaja za ZDK	Broj zaposlenih po programu
Program sufinansiranja zapošljavanja Prilika za sve	09.08.2012.	-	1.298.495 KM	406
SSNESP (zapošljavanje, samozapošljavanje i obuka)	07.09.2012.	2.200 KM	1.028.000 KM	467
Program VSS pripravnika 100+	26.07.2012.	4.800 KM	480.000 KM	103
Program jačanja konkurentnosti na tržištu rada - Prvo radno iskustvo	05.12.2012.	-	226.791 KM	51
UKUPNO 2012. godina			3.033.286 KM	1.027

2013. godina				
Naziv programa	Datum objavljivanja Javnog poziva	Iznos poticaja po osobi	Ukupan iznos poticaja za ZDK	Broj zaposlenih po programu

Program VSS pripravnika 100+		4.800 KM	480.000 KM	105
Program - Prvo radno iskustvo	18.12.2013.	-	1.194.612,98 KM	436
SSNESP (zapošljavanje i samozapošljavanje)	08.07.2013.	2.200 KM	376.672 KM	171
UKUPNO 2013. godina			2.051.285 KM	712

2014. godina				
Naziv programa	Datum objavljivanja Javnog poziva	Iznos poticaja po osobi	Ukupan iznos poticaja za ZDK	Broj zaposlenih po programu
Program sufinansiranja zapošljavanja Prilika za sve	05.05.2014.	-	1.264.628 KM	647
Sufinansiranje zapošljavanja teško zapošljivih osoba – Vaučer za posao	05.05.2014.	-	132.300 KM	45
Sufinansiranje sezonskog zapošljavanja	-	-	-	23
Program VSS pripravnika 100+	28.11.2014.	4.800 KM	480.000 KM	100
Program - Prvo radno iskustvo	05.05.2014.	-	-	237
UKUPNO 2014. godina			1.876.928 KM	1.052

7.1.1. Program sufinansiranja zapošljavanja „Prilika za sve“ 2014. godina

Ovaj projekat je u potpunosti finansiran iz sredstava Federalnog zavoda za zapošljavanje. Osnovni ciljevi programa su bili da se zaposli što veći broj osoba sa evidencije nezaposlenih u Federaciji BiH, sa posebnom socijalnom i rodnom osjetljivošću, radi jačanja njihove konkurentnosti na tržištu rada, sprječavanja dugotrajne nezaposlenosti, te stvaranja uslova za sticanje prvog radnog iskustva.

Javni poziv za program „Sufinansiranje zapošljavanja – Prilika za sve“ je objavljen 05.05.2014. godine. Program je finansiran iz sredstava Vlade FBiH i Federalnog zavoda za zapošljavanje. Korisnici Programa, s jedne strane, su poslodavci registrovani u FBiH koji redovno izmiruju obaveze po osnovu poreza i doprinosa, a, s druge strane, teško zapošljive kategorije nezaposlenih osoba. Kroz Program se sufinansira zapošljavanje nezaposlenih osoba, bez obzira na radno iskustvo, dob i stepen obrazovanja, uz zasnivanje radnog odnosa na period od šest mjeseci.

Cilj Programa je da se što većem broju nezaposlenih osoba olakša integracija na tržištu rada i spriječi prelazak u dugotrajnu nezaposlenost. Programom je predviđeno sufinansiranje troškova obaveznih doprinosa, prevoza i ishrane, s tim da je maksimalni osnovni iznos refundacije 499,00 KM, odnosno iznos doprinosa na prosječnu neto plaću u Federaciji BiH za 2012. godinu, prema objavljenom podatku Federalnog zavoda za statistiku. Za Zeničko-dobojski kanton su planirana sredstva u iznosu od 2.425.888,00 KM (Program Prilika za sve + Program Prvo radno iskustvo).

Zaključno sa 15.11.2014. godine, na Program se prijavilo 357 poslodavaca koji su iskazali potrebu za zapošljavanjem 999 nezaposlenih osoba. Od toga, do sada je realizovan poticaj za 219 poslodavaca, koji su zaposlili 647 osoba. Za ove namjene je do sada utrošeno 1.264.628,84 KM.

Obzirom da je Program još uvijek u fazi realizacije, trenutno se ne mogu prezentovati njegovi efekti, odnosno predočiti podaci o broju osoba koje su ostale u radnom odnosu po isteku sufinansiranog perioda. Također je bitno napomenuti da će se, gore navedeni, broj poslodavaca i nezaposlenih osoba sufinansiranih po ovom Programu u narednom periodu povećati, sve do utroška planiranih sredstava.

7.1.2. Sufinansiranje zapošljavanja teško zapošljivih osoba – Vaučer za posao

Javni poziv za program „Sufinansiranje zapošljavanja teško zapošljivih osoba – Vaučer za posao“ je objavljen 05.05.2014. godine. Program je financiran iz sredstava Vlade FBiH i Federalnog zavoda za zapošljavanje. Programom se sufinansira zapošljavanje nezaposlenih osoba, bez obzira na radno iskustvo i stepen obrazovanja, prijavljenih na evidenciju najmanje 24 mjeseca, uz zasnivanje radnog odnosa na period od šest mjeseci. Cilj je da se uz pomoć „vaučera“, koji se preuzima u birou za zapošljavanje, nezaposlena osoba motiviše da samostalno traži zaposlenje kod poslodavaca radi integracije na tržištu rada i prekida dugotrajne nezaposlenosti. Za Zeničko-dobojski kanton su planirana sredstva u iznosu od 176.616,00 KM, odnosno sredstva dovoljna za zapošljavanje 60 osoba po navedenom Programu.

Zaključno sa 15.11.2014. godine, na Program se prijavio 61 poslodavac koji su iskazali potrebu za zapošljavanjem 81 nezaposlene osobe. Od toga, do sada je realizovan poticaj za 33 poslodavca, koji su zaposlili 45 osoba. Za ove namjene je do sada utrošeno 132.300,00 KM.

7.1.3. Sufinansiranje za pilot mjeru „Sufinansiranje sezonskog zapošljavanja“

Programom je predviđeno da Zavod poslodavcima mjesečno refundira uplaćene obračunate obavezne doprinose za sufinansiranu osobu (troškove doprinosa iz i na najnižu plaću u Federaciji BiH sa uračunatim porezom na dohodak) i troškove prevoza u ukupnom iznosu od po 270,00 KM u trajanju do tri mjeseca.

Do sada su preko Programa „Sezonsko zapošljavanje“ 2014 godine zaposlene 23 osobe kod 8 poslodavaca u Zeničko-dobojskom kantonu.

7.1.4. Program jačanja konkurentnosti na tržištu rada – „Prvo radno iskustvo“ 2014. godina

Program jačanja konkurentnosti na tržištu rada „Prvo radno iskustvo“ 2014 je financiran iz sredstava Federalnog zavoda za zapošljavanje zajedno sa Programom „Prilika za sve“ u iznosu od 2.500.000,00 KM. Javni poziv je objavljen 05.05.2014. godine.

Korisnici po Programu su poslodavci a uslovi su isti kao u Programu „Prvo radno iskustvo 2013“. Ciljnu grupu čine nezaposlene osobe dobi do 30 godina, te dugoročno nezaposlene osobe dobi do 35 godina. U dosadašnjoj implementaciji su odobrena sredstva za 123 poslodavca a zaposleno je 237 osoba.

7.1.5. Program sufinansiranja aktivnih mjera za podsticaj zapošljavanja mladih nezaposlenih osoba bez radnog iskustva–„100+“ VSS pripravnika u 2013/2014. godini iz budžeta Zeničko-dobojskog kantona

Cilj ovog programa jeste da se kroz sufinansiranje omogući zapošljavanje mladih stručnih osoba sa VSS bez radnog iskustva u svom zanimanju i omogući im sticanje radnog iskustva u zanimanju za koje su se školovali, a koje će im biti od pomoći za ravnopravno natjecanje za dobijanje zaposlenja na tržištu rada. Programom je predviđeno finansiranje pripravničkog staža, tako da se putem Službe za zapošljavanje poslodavcu daje novčana subvencija u iznosu od 400 KM mjesečno za neto plaću u trajanju od 12 mjeseci, odnosno 6 mjeseci u zdravstvenim ustanovama, pri čemu porez i doprinose obračunava i plaća poslodavac iz vlastitih sredstava. Za ovu namjenu Vlada

Zeničko-dobojskog kantona izdvojila je sredstva u iznosu od 480.000,00 KM za 105 nezaposlenih mladih osoba.

Prema podacima Službe za zapošljavanje preko 50% pripravnika nakon odrađenog pripravničkog staža ostaje u radnom odnosu kod istog poslodavca ili vrlo brzo nalaze zaposlenje kod drugog poslodavca.

Zbog ove činjenice i zbog iskazanog velikog interesovanja poslodavaca i mladih Vlada Zeničko-dobojskog kantona odobrila je sredstva za poticaj zapošljavanja mladih nezaposlenih osoba - VSS pripravnika i za period 2014-2015. godina. Ovim projektom biti će zaposleno 100 mladih osoba – pripravnika sa područja Zeničko-dobojskog kantona.

7.2. Poticaj zapošljavanja i samozapošljavanja putem Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom FBiH

Jedan od osnovnih ciljeva Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom je zapošljavanje osoba sa invaliditetom kroz finansiranje i sufinansiranje programa i projekata. U 2013. godini Fond je podržao projekte zapošljavanja kod 20 poslodavaca u okviru kojeg su zaposlene 23 osobe sa invaliditetom. Za finansiranje ovog zapošljavanja izdvojeno je 220.350 KM. Projektom samozapošljavanja kroz pokretanje samostalne djelatnosti izdvojena su sredstva u iznosu od 88.660 KM za 9 osoba sa invaliditetom.

Fond je u okviru prve raspodjele sredstava za dodjelu novčanog stimulansa za zapošljavanje osoba sa invaliditetom u 2014. godini po osnovu javnog poziva od 07.04.2014. godine, dodijelio sredstva za 3 poslodavaca sa područja Zeničko-dobojskog kantona za zapošljavanje 4 osobe sa invaliditetom. Po ovom Javnom pozivu podržani su i projekti samozapošljavanja kroz pokretanje samostalne djelatnosti za 9 osoba sa invaliditetom. Zaposlene osobe su sa invaliditetom 60% i više i pripadaju teško upošljivoj kategoriji stanovništva.

Sa ciljem postizanja održivosti zaposlenosti osoba sa invaliditetom Fond je u 2014. godini putem isplate novčane nadoknade, po osnovu plaćenih poreza i doprinosa, samostalnim poduzetnicima – osobama sa invaliditetom i organizacijama osoba sa invaliditetom na području Kantona podržao ukupno 30 subjekata, odnosno 41 osobu sa invaliditetom.

Podaci za 2014. godinu nisu konačni jer je u toku drugi Javni poziv za dodjelu novčanog stimulansa za novo zapošljavanje osoba sa invaliditetom, kao i Javni poziv za finansiranje/sufinansiranje projekata.

7.3. Aktivnosti Stručne službe za razvoj i međunarodne projekte na unapređenju zapošljavanja

Kreditno-garancijski fond Vlade Zeničko-dobojskog postao je operativan početkom 2008. godine. Ukupno raspoloživi novčani fond za davanje kredita iznosi 1.500.000,00 KM a kreditni fond funkcioniše sa mehanizmom revolving tj. iz vraćenih sredstava se odobravaju novi krediti. Maksimalni iznos kredita je 100.000,00 KM. Korisnik kreditne linije može biti privredno društvo koje se bavi proizvodnjom ili proizvodno-uslužnom djelatnošću na području Zeničko-dobojskog kantona. Iz Kreditno-garancijskog fonda Vlade Zeničko-dobojskog kantona do sada je plasirano ukupno 19 kredita u ukupnome iznosu od 1,540.000,00 KM. Visina pojedinačnih kredita iznosila je od 40.000,00 do 100.000,00 KM.

Kreditno-garancijski fond je privrednim društvima osigurao lakši pristup neophodnom kapitalu, a pozajmljeni novac su dobili pod povoljnijim uslovima i uz nižu kamatnu stopu. Istovremeno je došlo do jačanja privatnog poduzetništva, odnosno privrednog razvoja, jačanja finansijskog sektora i do kvalitetnog i sigurnog investiranja.

Evidentni su i mjerljivi efekti Kreditno-garancijskog fonda na poboljšavanje zapošljavanja na području Zeničko-dobojskog kantona. Zahvaljujući Kreditno-garancijskom fondu Vlade Zeničko-dobojskog kantona od 2008. do 2012. godine otvoreno je 55 novih radnih mjesta i pomoglo se zadržavanju 571 postojećih radnih mjesta.

U 2014. godini završena je implementacija 3 projekta iz programa IPA Jadranskog Programa za prekograničnu saradnju (ADRIAMUSE 193.000,00 EUR, STAR 196.750,00 EUR i PITAGORA 150.000,00 EUR).

Pored realizacije navedenih projekata Služba za razvoj i međunarodne projekte kontinuirano vrši praćenje javnih poziva za učešće u EU programima, informisanje svih bitnih aktera o javnim pozivima, te aplicira na sve javne pozive za koje su kantonalni organi uprave prihvatljivi aplikant. Trenutno su u fazi ocjenjivanja 3 projektne aplikacije koje su upućene na pojedine programske javne pozive.

I dalje se pružaju usluge savjetovanja privrednih subjekata, obrtnika i fizičkih lica koja već posluju ili žele započeti privrednu djelatnost.

Nastavljena je organizacija samostalnih i zajedničkih nastupa i poslovnih susreta sa privrednicima na sajmovima u Bosni i Hercegovini i inostranstvu.

8. PROJEKTI NA UNAPREĐENJU ZAPOŠLJAVANJA

Unapređenje tržišta rada zahtijeva širi raspon aktivnih mjera zapošljavanja, moderno upravljanje ljudskim resursima, poboljšanje komunikacije između svih nivoa javnih službi, kao i stalna komunikacija sa poslodavcima i nezaposlenima.

8.1. Projekat „Centar za informisanje, savjetovanje i obuku – CISO“

Projekat „Centar za informisanje, savjetovanje i obuku – CISO“ započet je kao projekat UNDP-a, u čijoj realizaciji su učestvovali Federalni zavod za zapošljavanje sa kantonalnom službom. Lokacija centra je u općini Zenica.

Centar za informisanje, savjetovanje i obuku – CISO u Službi za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona postoji od marta 2011. godine. U ovom centru pružaju se ciljnim grupama usluge pružanja informacija koje su pojedincu potrebne kada je u potrazi za poslom i/ili kada planira razvoj sopstvene karijere. Pored informacija, ovi centri najčešće pružaju i druge usluge karijerne orijentacije: individualno i grupno savjetovanje, predavanja, prezentacije zanimanja i poslodavaca, alate za samostalno planiranje karijere i slično.

Zvaničan projekat UNDP-a je okončan u junu 2013. Služba za zapošljavanje ZDK se opredjelila da nastavi sa aktivnostima koje su se odvijale u CISO-u i nakon završetka projekta.

Tabela br. 8.1.1. Aktivnosti CISO-a sa nezaposlenim osobama sa oktobrom 2014. godine

Aktivnost	Broj održanih aktivnosti	Broj korisnika
Info seminar	37	372
Radionica pisanje CV-a i propratnog pisma	37	295
Radionica razgovor sa poslodavcem	34	266
Individualni plan zapošljavanja	265	265
Individualno savjetovanje	279	279
Kurs engleskog jezika	-	-
IT kurs	-	-
Informisanje o regularnim migracijama	-	182
Korisnici koji su pronašli zaposlenje	81	

Uspostavljanjem CISO-a, Služba za zapošljavanje je dobila adaptiran i opremljen prostor, osoblje obučeno za pružanje specijaliziranih usluga klijentima, rasterećenje općinskih biroa za zapošljavanje, mogućnost proširivanja jedne od osnovnih djelatnosti – karijerne/profesionalne orijentacije. Dakle, osnovni djelokrug rada CISO odnosi se na djelatnost *karijerne/profesionalne orijentacije tj. povećanju zapošljivosti mladih*, koja i jeste jedna od osnovnih funkcija javnih službi za zapošljavanje.

8.2. Projekat YEP „Youth employment project“

Projekat YEP je projekat zapošljavanja mladih koji finansira Švajcarska agencija za razvoj i saradnju (SDC), a implementira njemačka kompanija GOPA mbH, kroz predstavništvo u BiH u periodu 2011. - 2014. godina.

Neke od aktivnosti u sklopu Projekta su razvoj informacionog sistema, razvoj ljudskih resursa unutar Službe za zapošljavanje, uvođenje sistema mjerenja učinaka u radu, otvaranje Klubova za traženje posla, podrška samozapošljavanju u ruralnim oblastima i slično. Klub za traženje posla gradi samopouzdanje kod nezaposlenih, razvija njihove vještine prezentiranja i traženje posla, tj. pomaže im da sami sebi pomognu. Ciljne grupe klubova su mlade nezaposlene osobe dobne granice od 18 do 30 godina za članove, ali je ostavljena mogućnost i da svi zainteresovani mogu učestvovati u obuci.

Klub za traženje posla je otvoren pri birou rada Kakanj u aprilu 2012. godine. U 2014. godini zaključno sa 31. oktobrom održano je 7 radionica o aktivnom traženju posla za 33 korisnika, od toga 4 osobe su pronašle zaposlenje.

8.3. Sajam zapošljavanja

U Zenici je, u Gradskoj Areni, 24.04.2014. godine održan Sajam zapošljavanja 2014 Zenica. Sajam se sastojao od dvije aktivnosti, i to Okruglog stola i Sajma zapošljavanja.

Tema Okruglog stola je bila „Stanje u oblasti zapošljavanja u ZDK“. Jedan od ciljeva organizovanja Okruglog stola je i unapređenje saradnje između ključnih partnera na tržištu rada i to: poslodavaca/privrednika; Službe za zapošljavanje ZDK; Federalnog zavoda za zapošljavanje; Agencije za rad BiH; općinskih vlasti; Ministarstva rada, socijalne politike i izbjeglica ZDK; Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta ZDK; Ministarstva za privredu ZDK; Privredne komore ZDK, nevladinog sektora, i sl.

Također kroz organizaciju Sajam nastoji se djelovati na promjeni svijesti nezaposlenih osoba o neophodnosti aktivnog uključivanja u traženje posla.

Za učešće na Sajmu prijavilo se 76 poslodavaca koji su iskazali potrebu za određenim zanimanjima. Ukupan broj oglašanih slobodnih radnih mjesta je 1276. Procjena je da je broj osoba koje su posjetile sajam (nezaposlenih osoba/tražitelja zaposlenja) bio između 2000 do 2.500 osoba.

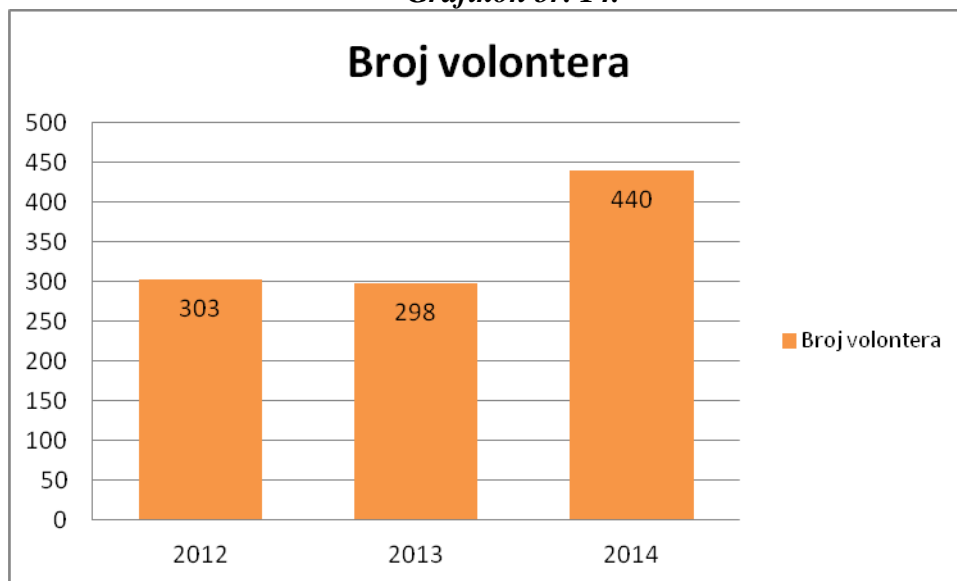
8.4. Volonteri

U cilju poticaja poslodavaca da zapošljavaju volontere bez zasnivanja radnog odnosa kako bi stekli uslove za polaganje stručnog ispita, Služba za zapošljavanje ZDK je imala pasivnu mjeru koja se zasnivala na tome da je Služba poslodavcima vraćala uplate prihoda za slučaj povrede na radu i profesionalne bolesti sve do 20.04.2012. godine kada je, zbog teške finansijske situacije u Službi za zapošljavanje, Upravni odbor odlučio da se ova mjera obustavi zbog uštede. Zbog navedenog su najviše oštećene obrazovne ustanove, koje su putem ovog programa angažovale veliki broj volontera.

U prethodnim godinama Služba za zapošljavanje finansirala je angažovanje volontera kod javnih i privatnih poslodavaca. Sredstva za ovu namjenu Služba je obezbjeđivala iz sredstava koja poslodavci uplaćuju Službi radi osiguranja za slučaj povrede na radu i profesionalne bolesti u iznosu od 35% od najniže plaće za svakog volontera.

Grafikon br. 14.

Iz grafikona je uočljiv pad broja angažovanih volontera u 2012. godini za koje je Služba za zapošljavanje vršila refundaciju, a zbog stavljanja van snage Odluke o sufinansiranju angažovanja volontera od aprila 2012. godine. Pored ovih 143 volontera, prema podacima Službe za zapošljavanje još 160 osoba je primljeno na stručno osposobljavanje za samostalan rad, bez zasnivanja radnog odnosa, a za koje nije vršena refundacija. Tako da je ukupan broj angažovanih volontera u 2012. godini iznosio 303 osobe, što je znatno manje u odnosu na prethodne godine.

Zaključno sa septembrom u 2013. godini je angažovano 208 osoba po osnovu volonterskog rada. Kao poslodavci pojavljuju se uglavnom zdravstvene ustanove, općine i javne ustanove, dok za razliku od prethodnih godina nema obrazovnih ustanova. Iz navedenog proizilazi da su, prestankom refundiranja sredstava od strane Službe za zapošljavanje, u velikoj mjeri oštećeni mladi sa VSS koji bi stručno osposobljavanje za samostalan rad trebali obavljati u obrazovnim ustanovama.

8.4.1. Stručno osposobljavanje zdravstvenih radnika za samostalan rad bez zasnivanja radnog odnosa-volonterski rad

S obzirom da je osnovni uvjet za zapošljavanje zdravstvenih radnika položen stručni ispit za koji je neophodno imati šest mjeseci radnog iskustva u struci, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Zeničko-dobojskog kantona i Ministarstvo zdravstva u saradnji sa JU Služba za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona, uz saglasnost Vlade Zeničko-dobojskog kantonazapočeli su realizaciju projekta „Stručno osposobljavanje zdravstvenih radnika za samostalan rad bez zasnivanja radnog odnosa-volonterski rad“.

Cilj Projekta je omogućavanje sticanja radnog iskustva mladim osobama zdravstvene struke, do 35 godina starosti bez radnog iskustva u stečenoj stručnoj spremi i zanimanju, a koji se nalaze na evidenciji nezaposlenih osoba u JU Služba za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona.

Uključenje u proces rada, kroz sticanje radnog iskustva u trajanju od šest mjeseci omogućilo bi mladim zdravstvenim radnicima unapređenje znanja i vještina, kao i sticanje novih kompetencija, što povećava njihovu konkurentnost na tržištu rada i mogućnost zaposlenja. Po isteku perioda stručnog osposobljavanja mladi bi imali mogućnost polaganja stručnog ispita što je uvjet za zasnivanje radnog odnosa. Ovim projektom planirana su sredstva u iznosu od 150.000,00 KM za sufinansiranje 153 osobe zdravstvene struke.

9.ZAKLJUČCI

Kako bi se promijenilo stanje u Zeničko-dobojskom kantonu u pogledu strukture zaposlenih i smanjio broj nezaposlenih osoba predlaže se:

- Nastaviti sa uključivanjem u procese izmjene zakonske regulative koja definiše radne odnose, prije svega donošenje novog Zakona o radu na nivou Federacije Bosne i Hercegovine.
- Nastaviti aktivnosti na obezbjeđivanju mehanizama za olakšanje registracije i pokretanja poslovanja kako bi se ubrzao razvoj u sektoru malih i srednjih preduzeća.
- S obzirom na potencijal sektora poljoprivrede povećati ulaganja u poljoprivredu kako bi se stvorili uvjeti da poljoprivredni proizvođači koji imaju zemljišne i druge kapacitete za zasnivanje proizvodnje obezbijede egzistenciju za domaćinstvo, a što bi kao krajnji cilj trebalo imati brisanje sa evidencije nezaposlenih osoba.
- Unaprijediti usklađenost programa obrazovnih institucija prema potrebama tržišta rada, uz uvođenje novih obrazovnih zanimanja u škole kao i uvođenje programa cjeloživotnog učenja.
- Razviti i implementirati programe za jačanje kvalifikacija i stručno osposobljavanje niskoobrazovane radne snage, u skladu sa Zakonom o obrazovanju odraslih Zeničko-dobojskog kantona, s obzirom da je prema statističkim podacima udio NK i PK radnika u ukupnom broju nezaposlenih 33,00%.
- Pojačati učešće praktične nastave u srednjim školama i stažiranja uz studiranje.
- Podržavati i jačati, u skladu sa potrebama privrednika, projekte poticaja koji doprinose većem zapošljavanju u proizvodnom sektoru.
- I dalje raditi na stvaranju ambijenta za privlačenje domaćih i stranih investicija s ciljem otvaranja novih radnih mjesta.
- Kroz aktivne mjere sufinansiranja i davanja posebnih pogodnosti privući naše uspješne poslovne ljude koji žive i rade u inostranstvu.
- Povećati izdvajanja za podršku zapošljavanju u cilju stvaranja uvjeta za implementaciju Akcionog plana za provedbu Strategije zapošljavanja Zeničko-dobojskog kantona.
- Proširiti sufinansiranje samozapošljavanja mladih nezaposlenih osoba, i dodatno ih educirati o osnovama poduzetništva.

Ministarstvo za rad socijalnu
politiku i izbjeglice

Zenica, decembar 2014. godine

MINISTAR

Ivica Ćurić